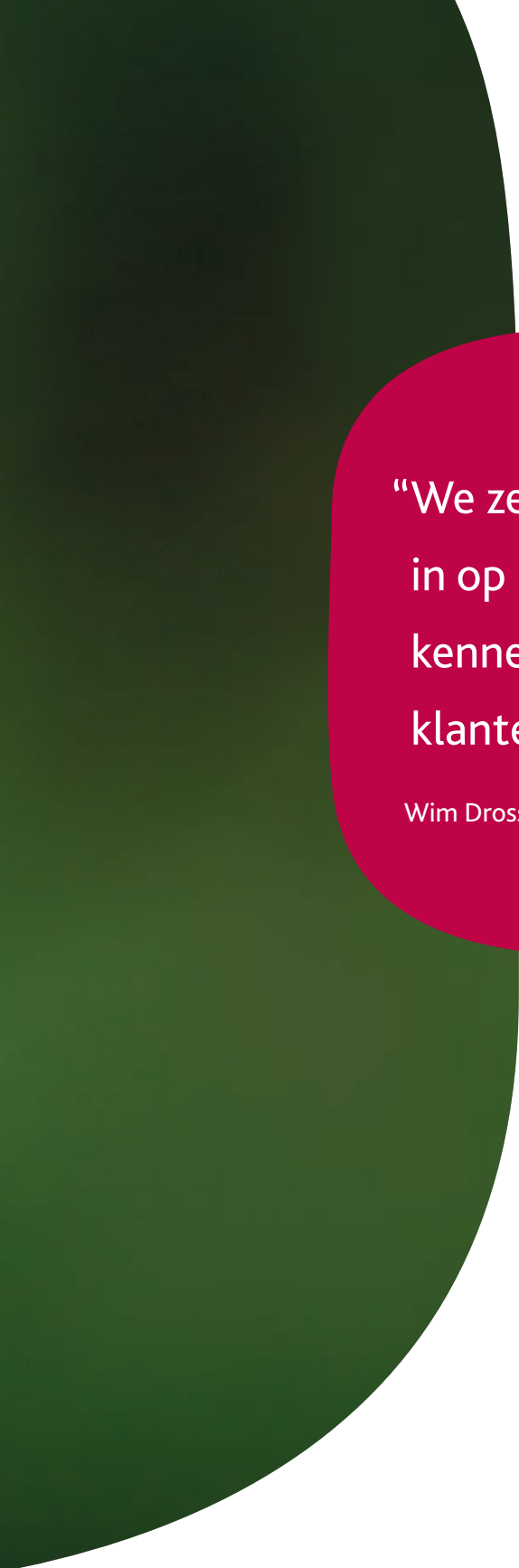

Jaarbericht 2015

Passie
voor duin
en water

“We zetten volop
in op het beter leren
kennen van onze
klanten.”

Wim Drossaert, algemeen directeur

Profiel en ambitie

Passie voor duin en water

Wat doen we?

Dunea produceert en levert aan circa 1,3 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland. Wij ontvangen jaarlijks 1 miljoen recreanten in de duinen tussen Monster en Katwijk. We beheren deze prachtige natuur en beschermen de drinkwaterwinning. Dat doen we al ruim 140 jaar.

Hoe doen we het?

Om drinkwater te kunnen maken wordt rivierwater vanuit de Maas en de Lek naar het pompstation Bergambacht getransporteerd. Op dit pompstation wordt het rivierwater voorgezuiverd en vervolgens getransporteerd naar de duinen tussen Monster en Katwijk. Dit water zakt langzaam in de zandbodem waar het zich vermengt met neerslag. Zo ontstaat duinwater. Na ongeveer twee maanden wordt het duinwater opgepompt om er vervolgens drinkwater van te maken.

Missie, visie en ambitie

Missie

Onze klanten kunnen elke dag rekenen op natuurlijk goed drinkwater en op rust en ruimte in de Randstad. Dunea zorgt voor duin & water.

Visie

Water en duinen dragen bij aan een goed leven. In een veranderende wereld werkt Dunea aan haar toekomstbestendigheid. Dat doen we samen met anderen. Luisterend naar onze omgeving, komen we op voor de belangen van onze klanten en verbeteren we onze dienstverlening continu.

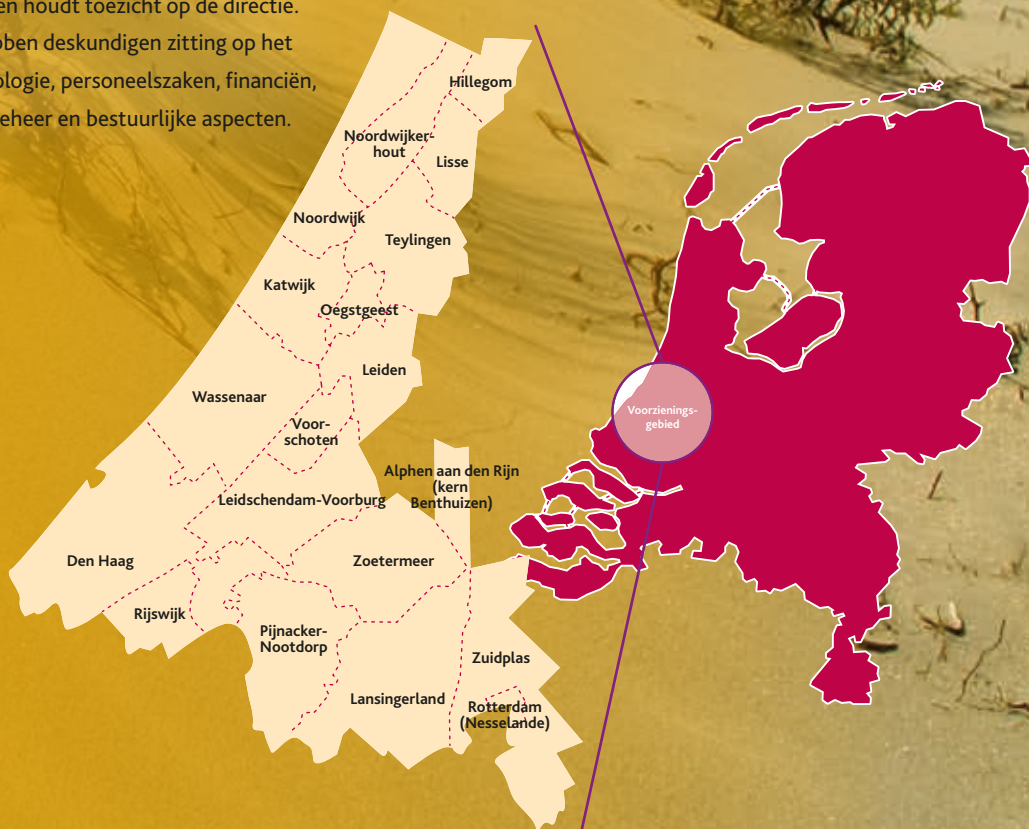
Ambitie

Ook op langere termijn willen we een gezond en groeiend bedrijf zijn. De nieuwe strategie Koers 2020 focust daarom op vier accenten:

- We zijn er voor onze klanten: onderscheidend in dienstverlening en kwaliteit
- We zijn beter voorbereid op de toekomst door verbreding producten & diensten
- We zijn de beste duinbeheerder van Nederland
- We strijden voor het drinkwaterbelang van de Lek en de Maas.

Bestuurlijke organisatie

De achttien gemeenten in ons voorzieningsgebied zijn de aandeelhouders van Dunea (zie kaartje). Zij komen bijeen in de Algemene Vergadering. De Raad van Commissarissen houdt toezicht op de directie. In de Raad hebben deskundigen zitting op het gebied van ecologie, personeelszaken, financiën, water(keten)beheer en bestuurlijke aspecten.

Inhoud

Jaarverslag

Profiel en ambitie binnenzijde omslag

Voorwoord 2

Kengetallen 5

Bericht van de Raad van Commissarissen aan de aandeelhouders 6

Corporate governance 10

Verslag van de directie 14

Resultaten 14

Opbrengsten 15

Kosten 15

Ontwikkeling drinkwatertarief 16

Toekomstige ontwikkelingen 16

Jaarrekening 2015 19

Overige gegevens 48

Tienjaarsoverzicht 52

Bestuur en organisatie 56

Organigram per 1 maart 2016 56

Algemene vergadering 57

Personalia Directie en Raad van Commissarissen 58

Voorwoord

In 2015 volgde ik Piet Jonker op als directeur van Dunea. Na 21 jaar ging mijn voorganger met welverdiend pensioen en liet daarbij een deskundige organisatie achter, gedragen door medewerkers die met passie werken aan duin en water. Een organisatie aan de vooravond van een nieuwe Koers, die de lijnen uitzet voor de komende vijf jaar.

Voor deze Koers 2020 werkten koersgroepen met leidinggevend en strategische denkers de eerste ideeën uit. Gesprekken met stakeholders volgden, rode lijnen werden benoemd en uitgewerkt in een gedegen Koersdocument. Een mooie basis om ook in de toekomst gezond drinkwater te leveren en duinen te beheren. Maar om een drinkwaterbedrijf en natuurbeheerder te zijn met de blik vooruit en een stevige positie in de maatschappij, was in mijn ogen meer nodig. Meer vernieuwing, een beetje meer lef en ambitie. Dat hebben we aangebracht middels vier Koersaccenten, die leidend zijn voor de komende jaren.

We zijn er voor onze klanten: onderscheidend in dienstverlening en kwaliteit

Klanten zijn ons bestaansrecht en het uitgangspunt van wat we doen. Gezond water, mooie natuur en een onderscheidende dienstverlening is wat zij van Dunea mogen verwachten. Daarom wordt ingezet op het beter kennen van onze klanten en een op klantgroepen gerichte aanpak. We optimaliseren onze producten en diensten tegen de laagste maatschappelijke kosten.

We zijn de beste duinbeheerder van Nederland

In duinbeheer loopt Dunea voorop en dat weten onze klanten. Hierdoor kunnen we rekenen op het sterke draagvlak dat we nodig hebben voor onze bedrijfsvoering en op begrip en steun voor ons natuurbeheer. Onze stakeholders en andere partijen kennen onze

reputatie op het gebied van duinbeheer en vragen ons daarom onze expertise in te zetten.

We strijden voor het drinkwaterbelang van de Lek en de Maas

Hoe schoner onze bron, hoe minder we hoeven te zuiveren en hoe lager de uiteindelijke kosten van ons drinkwater. We werken samen met alle partijen met invloed op de Lek en de Maas die daaraan kunnen bijdragen en zullen altijd opkomen voor de belangen van onze klanten. We nemen het voortouw om anderen bewust te maken van onze belangen en medestanders mee te nemen, maar nemen daarmee niet per se het werk en de kosten op ons.

We zijn beter voorbereid op de toekomst door verbreding producten & diensten

Ook op langere termijn willen we een gezond en groeiend bedrijf zijn. Daarom ontwikkelen we nieuwe producten en diensten die op termijn renderen. Dit doen we zowel voor huidige als voor nieuwe klanten. Onze nieuwe producten en diensten passen bij onze kernactiviteiten.

De Koersaccenten komen natuurlijk niet uit de lucht vallen. Sterker nog, in 2015 hebben we op verschillende onderwerpen al een voorschot genomen. Ik noem een paar hoogtepunten.

Bescherming van de bron

In 2015 kampte Dunea met een langdurige verontreiniging van onze bron: de Afgedamde Maas. Een afvalwaterzuiveringsinstallatie in Geleen loosde met regelmaat pyrazool op een zijtak van de Maas, waardoor wij de inname van Maaswater langere tijd moesten staken omdat het rivierwater niet aan de normen voldeed. Dunea heeft daarop samen met Waterleiding Maatschappij Limburg een kort geding aangespannen tegen het waterschap dat met een vergunning de lozing voor zes maanden toestond. De rechter stelde ons in het

gelijk en bepaalde dat er sprake was van overtreding van de Waterwet. Daarop werden de toegestane concentraties pyrazool in het Maaswater gehalveerd en werd het waterschap gesommeerd te handhaven bij overtreding. Een glansrijke overwinning waarmee Dunea met succes is opgekomen voor de belangen van haar klanten.

Uitbreiding zuivering

Betere samenwerking met stakeholders voor een goede waterkwaliteit en bovengenoemd kort geding kunnen helaas de gevolgen van klimaatverandering en vergrijzing op onze bron niet voorkomen. Dunea zet daarom niet alleen in op preventieve maatregelen, maar ook op een gefaseerde uitbreiding van onze zuivering om ongewenste stoffen uit het Maaswater te verwijderen. In 2015 zijn de voorbereidingen getroffen voor een extra zuiveringsstap in Bergambacht: een in-huis ontwikkelde methode van geavanceerde oxidatie. In 2018 wordt een vijfde van het Dunea-water – dat is 2.200 m³ per uur – extra gezuiverd voordat het naar de duinen wordt vervoerd. Met deze innovatie bereiden we ons voor op de toekomst.

Renovatie pompstation Katwijk

In 2015 is het besluit genomen productielocatie Katwijk grootschalig te moderniseren. Het programma heeft primair tot doel de procesautomatisering op deze locatie, in navolging van de andere productielocaties, te vervangen en hier Vol Automatische Procesvoering (VAP) in te voeren. Daarnaast worden onder andere elektrotechnische installaties aangepast en verschillende zuiveringsstappen geoptimaliseerd. Een grootschalig programma dus, waarmee we tot en met 2025 alle investeringen in samenhang met de automatiseringsprojecten zo efficiënt mogelijk gaan voorbereiden en uitvoeren.

Overeenkomst over erfpacht

Op 30 december 2015 hebben Dunea en Staatsbosbeheer overeenstemming bereikt over het gebruik en de vergoeding van staatsgronden in de duinen. De bestaande erfpachtcontracten zijn eeuwigdurend afgekocht. Daarmee is aan een langlopende kwestie een

‘We moeten denken als de klant.’

einde gekomen en is de weg geopend naar een nieuwe samenwerking met Staatsbosbeheer. Die samenwerking komt tot stand middels een groenfonds, dat Dunea en Staatsbosbeheer samen beheren en dat wordt ingezet voor natuur- en recreatieprojecten in ons voorzieningsgebied.

De komende jaren gaan we op deze voet voort. Dunea zal haar expertise met meer lef en zichtbaarder inzetten en zo de belangen van haar klanten behartigen. Een onderscheidende organisatie, klaar voor de uitdagingen die de toekomst ons gaat brengen.

Wim Drossaert
directeur

Kengetallen

	2015	2014
Financieel		
Bedrijfsopbrengsten (x € 1.000)	147.071	145.642
Nettowinst (x € 1.000)	9.239	9.949
Current ratio	0,147	0,165
Interest coverage ratio	1,823	1,801
Verhouding eigen vermogen tot het balanstotaal (solvabiliteitspercentage)	32,0	31,7
Verhouding netto schuldpositie tot de operationele cashflow	6,4	5,4
Cashflow (x € 1.000)	40.028	45.756
Netto werkkapitaal (x € 1.000)	-139.475	-112.464
Rentabiliteit eigen vermogen (%)	5,0	5,7
Rentabiliteit totaal vermogen (%)	3,4	3,9
Investerings (x € 1.000)	55.122	28.012
Klanten		
Aantal inwoners (x 1.000)	1.278	1.267
Aantal administratieve aansluitingen	616.217	611.136
Drinkwaterprijs per 1.000 liter (€)	1,06	1,06
Vastrecht per huishouden exclusief toeslag precariobelasting (€)	61,18	60,28
Integraal drinkwatertarief (€) met verrekening korting automatische incasso zonder precarioheffing en Belasting op Leidingswater (BOL)	1,66	1,66
Medewerkers		
Aantal medewerkers (fte)	511	513
Ziekteverzuim (%)	3,7	4,1
Gemiddelde loonkosten per medewerker (€)	70.909	69.274
Waterproductie en -distributie		
Afzet (x mln m³)	76,1	75,1
Reinwater productielocaties (x mln m³)	78,2	77,5
Ingenomen rivierwater (x mln m³)	78,0	77,3
Afgeleverd voorgezuiverd rivierwater (x mln m³)	75,3	77,8
Winning in duingebieden (x mln m³)	80,6	79,9
Lengte hoofdleidingnet (in km)	4.369	4.339
Aantal geplaatste watermeters	541.937	538.305
Duinen		
Duinterreinen in eigen beheer (ha)	2.250	2.235
Aantal bezoekers Bezoekerscentrum Meijendel	117.191	117.470

Bericht van de Raad van Commissarissen aan de aandeelhouders

Conform artikel 16 van de statuten van de vennootschap bieden wij u hierbij het door de directie opgestelde jaarbericht van Dunea aan, met daarin opgenomen de jaarrekening over het boekjaar 2015.

De jaarrekening is gecontroleerd door Deloitte Accountants en van een goedkeurende verklaring voorzien. De verklaring is te vinden op pagina 49.

Tevens stellen wij u voor in deze vergadering in 2015 decharge te verlenen aan de directie voor het gevoerde beleid en aan de leden van de Raad van Commissarissen voor het uitgeoefende toezicht.

Resultaat 2015

Het nettoresultaat is in 2015 uitgekomen op € 9,2 miljoen en komt hiermee iets lager uit dan het nettoresultaat van € 9,9 miljoen over 2014. De Raad van Commissarissen is tevreden met het nettoresultaat over 2015. In lijn met onze statuten is geen dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Dit resultaat past binnen het financiële beleid voor de versterking van de financiële positie van het bedrijf in verband met toekomstige investeringen waardoor ook op termijn het tarievenbeleid kan worden gehandhaafd.

Het verlengen van de levensduur leidt tot lagere afschrijvingen waardoor het resultaat van Dunea de komende jaren structureel verbetert. De hogere resultaten door de verlenging van de levensduur moeten de komende jaren wel worden gereserveerd om de financiële positie van Dunea blijvend te verbeteren, waardoor de vervangingsinvesteringen in de nabije toekomst meer uit eigen middelen kunnen worden gefinancierd en het effect op de drinkwatertarieven beperkt kan blijven.

Vaststellen winstbestemmingsvoorstel en decharge

Wij stellen u voor de jaarrekening en het daarin opgenomen voorstel tot winstbestemming in de op 16 juni 2016 te houden Algemene Vergadering van Aandeelhouders vast te stellen.

Bestuurderswisseling

Op 1 november 2015 is de algemeen directeur, de heer P. Jonker, met pensioen gegaan. In de periode dat de heer Jonker het bedrijf heeft geleid is het bedrijf succesvol veranderd en voorbereid op de toekomst. Wij danken de heer Jonker voor de vele jaren waarin hij zich voor het bedrijf heeft ingezet en de wijze waarop hij deze verandering tot stand heeft gebracht.

Op 1 september 2015 is de heer W. Drossaert, als opvolger van de heer Jonker, als algemeen directeur in dienst getreden. De Raad heeft er alle vertrouwen in dat de heer Drossaert het bedrijf en de medewerkers verder zal ontwikkelen en toekomstbestendig zal maken en wenst hem hierbij veel succes.

Samenstelling Raad van Commissarissen

In 2015 bestond de Raad van Commissarissen uit de volgende leden:

- mr. C.N. de Boer;
- drs. L.A.S. van der Ploeg RA RC EMFC (plaatsvervangend voorzitter);
- mr. D.A.T. van der Heem-Wagemakers;
- W.J. Stolte, (voorzitter);
- Ir. G. Verwolf.

De heer Stolte is per 1 juli 2015 herbenoemd als lid van de Raad van Commissarissen voor een periode van twee jaar.

Auditcommissie

De Raad van Commissarissen heeft in 2015 besloten tot het instellen van een auditcommissie, die vanaf 2016 moet gaan functioneren. Voor die tijd is de functie van deze commissies uitgeoefend door de voltallige Raad. De auditcommissie adviseert de Raad van Commissarissen bij het uitvoeren van de verantwoordelijkheden op het terrein van toezicht. De auditcommissie beoordeelt het financiële beleid en verantwoording, het systeem van interne beheersing en beheersing van risico's, waaronder het toezicht op de naleving van de relevante wet- en regelgeving en het toezicht op de werking van gedragscodes en het controleproces. De auditcommissie bestaat uit twee leden van de Raad, mw. Van der Heem-Wagemakers en de heer Van der Ploeg, die tevens het voorzitterschap van de auditcommissie uitoefent.

Werkzaamheden van de Raad

De Raad van Commissarissen is in 2015 vijfmaal bijeen geweest met de directie. De RvC vindt het belangrijk om ook het eigen functioneren regelmatig te evalueren. Dit is vrijwel elke vergadering onderwerp van gesprek geweest, maar specifiek heeft de Raad eenmaal buiten de aanwezigheid van de directie vergaderd over de samenstelling en het functioneren van de Raad en het functioneren en de bezoldiging van de directie. Ook is gesproken over de ontwikkelingen op het gebied van de Nederlandse Corporate Governance Code en de toepassing voor het functioneren van de Raad. Tevens wordt regelmatig overleg gevoerd met leden van het managementteam en de ondernemingsraad. De Raad van Commissarissen hecht grote waarde aan deze contacten vanwege de openhartige uitwisseling van standpunten.

In het verslagjaar zijn essentiële reguliere besluiten genomen over de goedkeuring van het jaarbericht 2015, de begroting 2016, de meerjarenbegroting 2016-2020, het investeringsplan 2016, het meerjareninve-

steringsplan 2016-2020, het financieringsplan 2016 en de Tarievenregeling 2016.

Ook dit jaar heeft een aantal dossiers onze bijzondere aandacht gekregen.

Het programma Wave is één van de onderwerpen waarover is gesproken. Het doel van het programma Wave is het verbinden van de belangrijkste processen in de bedrijfsvoering van Dunea in één systeem. Naast het voordeel dat de informatievoorziening én de dienstverlening verbetert, betekent het ook dat het beheer van één systeem eenvoudiger en goedkoper is dan de ICT-systemen die nu in gebruik zijn. De Raad is onder de indruk van de gedegen aanpak van dit voor Dunea belangrijke project.

Een ander onderwerp is de discussie met Staatsbosbeheer over de erfpacht. Aan een jarenlange discussie over de hoogte van de erfpacht is in 2015 een einde gekomen. De bestaande erfpachtcontracten zijn eeuwigdurend (99 jaar met verlenging mits Dunea de gronden nog steeds voor waterwinning of natuurbeheer of recreatie gebruikt) afgekocht met uitzondering van de grond van het pompstation Katwijk. Deze grond is aangekocht. De Raad is tevreden met het resultaat maar ook dat er duidelijkheid is gekomen over dit jarenlange dossier, vooral omdat er ook een gezamenlijk Groenfonds is ontstaan.

Verder is gesproken over de uitvoering van de eerste module van het project Geavanceerde Oxidatie Bergambacht (GOBAM 1). Dunea heeft jarenlang onderzoek gedaan naar een technische oplossing die past binnen de zuiveringsfilosofie en de huidige infrastructuur. Met deze oplossing kunnen de organische microverontreinigingen met 90% worden teruggebracht. Door het combineren van ozon/peroxide en UV is een energie-efficiënt en flexibel proces ontwikkeld.

Met deze voor Dunea nieuwe techniek wordt de drinkwatervoorziening in stand gehouden en zelfs verder verbeterd. De Raad vindt het een knappe prestatie dat Dunea niet alleen in staat is na te denken over innovaties, maar deze ook daadwerkelijk uit te voeren.

Tot slot is gesproken over het project dat tot doel heeft de procesautomatisering van pompstation Katwijk te vervangen en ook voor deze productielocatie Vol Automatische Procesvoering (VAP) volgens de techniek die voor de andere pompstations wordt toegepast, in te voeren. Ook de voorziene investeringen die een samenhang met dit project hebben worden hierin meegenomen om deze zo efficiënt mogelijk voor te bereiden, in te plannen en uit te voeren.

Vooruitblik 2016

In 2015 is de vijfjarenstrategie die met Koers 2015 is ingezet afgerond. Met Koers 2015 is de volgende stap in de ontwikkeling van Dunea gezet en is richting gegeven aan nieuw beleid. Inmiddels wordt volop gewerkt aan de nieuwe vijfjarenstrategie Koers 2020. Daarin wordt verder uitgebouwd wat met Koers 2015 is bereikt, met de nadruk op het belang van onze klanten en de positie van Dunea te midden van de stakeholders. De Raad kan zich vinden in het aantrekken van de banden met de stakeholders waaronder de klanten van het bedrijf. Dat sluit ook aan op de afspraken die in het Bestuursakkoord Water zijn opgenomen. Daarin worden eisen gesteld aan de watersector en de onderlinge samenwerking in de waterketen. De Raad is vanuit onze

maatschappelijke verantwoordelijkheid voorstander van deze samenwerking.

Wij spreken onze dank en waardering uit aan de medewerkers voor de geleverde inspanning en het behaalde resultaat over 2015. We zien met grote interesse en vol vertrouwen de resultaten voor 2016 tegemoet.

Wet Bestuur en toezicht

Regels op het gebied van bestuur en toezicht beogen een evenwichtige verdeling van het bestuur en de Raad van Commissarissen over mannen en vrouwen. Dunea voldoet hieraan nog niet, maar streeft ernaar om bij toekomstige benoemingen wel aan deze evenwichtige verdeling te kunnen voldoen.

Zoetermeer, 12 mei 2016

[Raad van Commissarissen](#)
[Wilbert Stolte, voorzitter](#)

dunea
DUIN & WATER

Werken aan drinkwater

Corporate governance

Corporate governance wordt door wetgeving en jurisprudentie, waaronder de Nederlandse corporate governancecode, bepaald. Hoewel de code uitsluitend geldt voor beursgenoteerde Nederlandse vennootschappen heeft Dunea, vanwege de aard van de organisatie en haar maatschappelijke functie, besloten de corporate-governancecode te hanteren. De commissie Van Manen heeft recent voorstellen gedaan voor een herziening van de corporate governance code, die na een consultatieperiode in werking treden vanaf het boekjaar beginnende op of na 1 januari 2017.

Algemeen

Directie en Raad van Commissarissen onderschrijven het uitgangspunt dat aan de code ten grondslag ligt: een vennootschap is een lange-termijn-samenwerkingsverband tussen bij de vennootschap betrokken groepen en personen, die direct of indirect het bereiken van de doelstellingen van de vennootschap beïnvloeden of erdoor worden beïnvloed: werknemers, aandeelhouders en andere kapitaalverschaffers, toeleveranciers, afnemers, maar ook de overheid en maatschappelijke groeperingen. De directie en de Raad van Commissarissen zijn integraal verantwoordelijk voor de afweging van deze belangen gericht op continuïteit van de onderneming. Aangezien Dunea het karakter draagt van een overheidsgedomineerde, niet-beursgenoteerde structuurvennootschap, is een aantal bepalingen niet van toepassing.

Deze zijn:

- II.2.1-11, III.7.1-2 aandelenbezit van bestuurders in de vennootschap;
- III.8.1-4 one-tier bestuursstructuur;
- IV.1.1 bevoegdheden Algemene Vergadering in niet-structuurvennootschappen;
- IV.1.2 stemrecht op financieringspreferente aandelen;
- IV.1.4/5 uitkering dividend als apart agendapunt Algemene Vergadering;
- IV.1.7 bepalen registratiedatum voor de uitoefening van stem- en vergaderrechten;

- IV.2.1-8 certificering van aandelen;
- IV.3.1-4 informatieversterving over koersgevoelige informatie;
- IV.3.11 overzicht van potentiële inzetbare maatregelen tegen overnamen;
- IV.4.1-3 verantwoordelijkheid institutionele beleggers.

Dunea heeft er bewust voor gekozen de navolgende 'best practice' bepalingen en principes niet te volgen:

- II.1.1 bestuurder wordt benoemd voor een periode van maximaal vier jaar. Herbenoeming kan telkens voor een periode van maximaal vier jaar plaatsvinden.
- II.2.12-15 opstellen van een remuneratierapport;
- III.3.5 herbenoeming kan telkens voor een periode van maximaal vier jaar plaatsvinden;
- III.5 het instellen van een remuneratiecommissie, auditcommissie en selectie- en benoemingscommissie.

Toelichting

II.1.1 De reden hiervan is dat de Raad van Commissarissen het niet gewenst vindt zich op voorhand vast te leggen over de benoemingsperiode van bestuurders. De Raad van Commissarissen wil zich daarbij laten leiden door de omstandigheden en acht het dan ook niet opportuun zich thans vast te leggen op zittingsperiodes. Het huidige contract van de bestuurder van Dunea heeft een looptijd van vijf jaar.

II.2.12-15 en III.5

De Raad van Commissarissen heeft eind 2015 besloten tot het instellen van een auditcommissie. Een remuneratiecommissie en selectie- en benoemingscommissie zijn niet ingesteld omdat de taken die aan dergelijke commissies worden toebedeeld, worden uitgeoefend door de voltallige Raad.

III.5

De reden hiervan is dat de Raad van Commissarissen het niet gewenst vindt zich op voorhand vast te leggen over de benoemingsperiode van commissarissen en kiest in afwijking van de huidige code van maximaal driemaal een periode van vier jaar voor een periode die niet is begrensd.

Dunea vermeldt jaarlijks de hoofdlijnen van zijn corporate-governancestructuur in het jaarbericht en legt elke substantiële verandering in die structuur ter bespreking voor aan de Algemene Vergadering.

Risicobeheersing

Dunea definieert risico als 'de mogelijkheid dat de realisatie van strategische, tactische of operationele doelstellingen negatief beïnvloed wordt door (gevolgen van) onzekere gebeurtenissen'. Daarbij kan gedacht worden aan invloed van externe factoren zoals het politiek klimaat, natuur en weer, economie, infrastructuur, wet- en regelgeving, beleid overheden, de markt, aandeelhouders en belangenorganisaties. De aandachtsgebieden zijn die factoren binnen bedrijfsprocessen die voor Dunea het meest belangrijk zijn om te beschermen tegen schade. Voor Dunea zijn deze aandachtsgebieden:

- Veiligheid en volksgezondheid
- Waterkwaliteit
- Leveringszekerheid en continuïteit
- Milieu en natuur
- Reputatie (imago)
- Integriteit
- Financiën

De Raad van
Commissarissen heeft
eind 2015 besloten
tot het instellen van
een auditcommissie.

Om risico's goed te kunnen beheersen is het noodzakelijk dat alle geïdentificeerde bedreigingen worden gewogen. Een praktische manier is het gebruik van de dimensies kans (of frequentie) en impact. Naast het analyseren en wegen van risico's is vastgesteld welke risico's in welke mate acceptabel of onwenselijk zijn. Deze vaststelling van de risicotolerantie is een onderdeel van het risicobeleid. In juni 2014 is een nieuwe risicomatrix vastgesteld waarbij de impact en kans nog beter op elkaar en op de processen van Dunea zijn afgestemd.

Bij het bepalen van de preventieve en correctieve beheersmaatregelen om risico's uit te sluiten of te beperken wordt gekeken naar de bestaande maatregelen en in hoeverre deze maatregelen het risico adequaat afdekken dan wel de impact van eventuele schade beperken. De verantwoordelijkheid voor de risicobeheersing ligt bij de manager / proceseigenaar. De risico's zijn in het Bedrijfsvoeringssysteem van Dunea onder het bijbehorende proces opgenomen en worden in het jaarlijks plan van de te auditen processen opgenomen.

De risicobeheersing is onderdeel van de reguliere planning en control cyclus en er wordt gerapporteerd over de risico's en beheersmaatregelen. Eenmaal per jaar worden de strategie en risico's die aan het bedrijf zijn verbonden met de auditcommissie, de Raad van Commissarissen en Algemene Vergadering besproken.

De directie is van mening dat de algemene en specifieke systemen ter beheersing en controle van risico's adequaat en effectief zijn in die zin dat deze een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaglegging geen onjuistheden van materieel belang bevat.

De risicobeheersings- en controlesystemen hebben in het verslagjaar naar behoren gewerkt. Er zijn ten aanzien van deze systemen en de werking daarvan geen tekortkomingen geconstateerd door het treffen van afdoende maatregelen waarvan de eventuele materiële gevolgen budgettair zijn voorzien.

In 2015 hebben zich geen kritische risico's voorgedaan.

De doelstellingen en het beleid op het gebied van het beheer van risico's betreffende financiële instrumenten zijn opgenomen in een treasury statuut. Het treasury statuut is in het verslagjaar hierop getoetst en opnieuw vastgesteld. Dunea maakt gebruik van financiële instrumenten maar in het treasury statuut is opgenomen dat geen open posities worden ingenomen. Dunea heeft leningen die zijn vormgegeven door een langlopende variabel rentende lening te koppelen met een interest rate swap van variabel naar vastrentend. Hierdoor worden de leningen materieel gelijk aan een langlopende vastrentende lening. Dunea beschouwt dergelijke leningen als één geheel.

Bezoldiging bestuurders en toezichthouders

Voor wat betreft de hoogte en samenstelling van de bezoldiging van bestuurders en toezichthouders wordt verwezen naar de jaarrekening. In 2015 heeft een bestuurderswisseling plaatsgevonden. Op 1 november 2015 is de heer drs. P. Jonker met pensioen gegaan en opgevolgd door de heer drs. W.M.E. Drossaert die per 1 september 2015 in dienst is getreden. Voor de heer Jonker is het beleid voor zijn bezoldiging in 2005 door de Algemene Vergadering vastgesteld. Het uitgangspunt is dat de raam-cao van de Werkgeversvereniging Waterbedrijven, de bedrijfs-cao van Dunea en de bedrijfsregelingen zoveel mogelijk van toepassing zijn. De hoogte van het salaris is gebaseerd op een waarderingsonderzoek van Hay Management Consultants van 1998, en wordt sindsdien in overeenstemming met de cao aangepast.

Het salaris van de bestuurder drs. P. Jonker is in 2015 boven de norm van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) uitgekomen. Voor drs. P. Jonker geldt de overgangsregeling van 4 jaar vanaf 1 januari 2013. Voor de heer Drossaert is een bezoldigingsbeleid vastgesteld dat past binnen de Wet Normering Topinkomens. Dit bezoldigingsbeleid is in 2015 door de Algemene Vergadering vastgesteld.

De vergoeding voor de commissarissen is door de Algemene Vergadering in 2007 vastgesteld.

De aanpassing heeft zich beperkt tot het toepassen van een inflatiecorrectie op de bestaande vergoeding.

Integriteit

De Dunea Gedragscode, een klokkenluidersregeling en onderliggende richtlijnen vormen een kader bij ons handelen. Het maakt onderdeel uit van het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Dunea kan haar rol binnen het MVO alleen goed vervullen door de hoogste gedragsnormen te hanteren. Verwezen wordt naar de Zelfverklaring MVO op de website van Dunea.

Een goede vertrouwensrelatie tussen Dunea en haar klanten is mede gebaseerd op integer gedrag. Wij sturen

dan ook niet alleen op het vermijden van ongewenst gedrag zoals fraude of discriminatie, maar we geven ook veel aandacht aan het sturen op gewenst gedrag zoals betrokkenheid bij de klant of aanspreekbaarheid tussen medewerkers onderling.

Hiervoor worden workshops met managers en medewerkers georganiseerd. In deze workshops is veel ruimte voor het inhoudelijke gesprek over gewenst en ongewenst gedrag. In het werkoverleg behoort integriteit tot de geagendeerde onderwerpen. In 2016 zullen we hiermee doorgaan. Daarnaast besteden we structureel aandacht aan fraudedetectie en het afhandelen van gerezen integriteitsissues.

Er is een meldpunt integriteit en er zijn binnen Dunea vertrouwenspersonen aangesteld. Medewerkers die slachtoffer zijn geworden van ongewenste psychosociale arbeidsomstandigheden zoals pesten, discriminatie of seksuele intimidatie kunnen ook bij deze vertrouwenspersonen terecht.

Het bestaan van het meldpunt en de vertrouwenspersonen wordt regelmatig onder de aandacht van de medewerkers gebracht.

Een integere werkwijze behoort bij Dunea. We voeren een actief compliancebeleid, dat zorgt dat wij voldoen aan wet- en regelgeving.

Compliance op wet- en regelgeving en regulatoren richtlijnen

Het niet voldoen aan wet- en regelgeving vanuit de Drinkwaterwet en -richtlijn en het Drinkwaterbesluit brengt risico's met zich mee ten aanzien van onze 'license to operate' en klantreputatie. Dunea wenst mede volgens haar MVO-beleid te voldoen aan wet- en regelgeving en regulatorenrichtlijnen. Eind 2015 is besloten om een compliance officer aan te stellen die specifiek wordt belast met het toezicht op het door Dunea naleven van wet- en regelgeving. Daarnaast krijgt compliance de vereiste aandacht door het opnemen hiervan in het Bedrijfsvoeringssysteem en de interne audits die hiervoor worden gehouden.

'Er is een meldpunt integriteit en er zijn binnen Dunea vertrouwenspersonen aangesteld.'

Verslag van de directie

Resultaten

In 2015 heeft Dunea vanaf 1 januari 2015 een schattings- en twee stelselwijzigingen doorgevoerd. Deze wijzigingen zijn doorgevoerd om enerzijds meer in de pas te lopen met de andere drinkwaterbedrijven en anderzijds beter aan te sluiten op de eisen in verband met wettelijk toezicht. De schattingswijziging is het verhogen van de economische levensduur van 25 jaar naar 33 1/3 jaar. De eerste stelselwijziging is het met terugwerkende kracht voor de nieuwe hoofd- en aansluitleidingen activeren van de kosten en passiveren van de bijdragen voor nieuwe leidingen in plaats van alleen het passiveren van het saldo van de kosten en opbrengsten. De tweede stelselwijziging is het niet meer opnemen van een aantal indirecte kosten in de uurtarieven van door eigen personeel bestede tijd aan de investeringen. Voor een toelichting op de schattings- en stelselwijzigingen wordt verwezen naar de toelichting op de jaarrekening.

Dunea streeft in beginsel naar evenwicht tussen de opbrengsten en de kosten, waarbij wel moet worden voldaan aan de eisen die door externe partijen (financiers) zijn gesteld.

Zo dient de Interest Coverage Ratio minimaal 1,0 te zijn. Dat wil zeggen, dat de nettowinst minimaal gelijk moet zijn aan de financiële baten. De Interest Coverage Ratio is in 2015, evenals in 2014, uitgekomen op 1,8 en voldoet hiermee aan de gestelde norm.

De bedrijfsopbrengsten bedroegen in 2015 € 147,1 miljoen en de totale bedrijfslasten vermeerderd met het financieel resultaat € 137,9 miljoen, waardoor de nettowinst na schattings- en stelselwijziging op € 9,2 miljoen is uitgekomen. Voor een toelichting op de schattings- en stelselwijziging wordt verwezen naar de jaarrekening 2015.

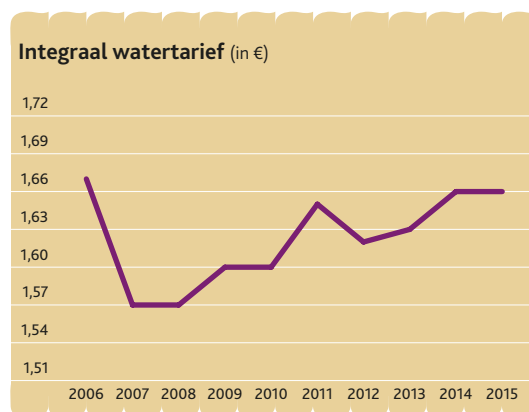
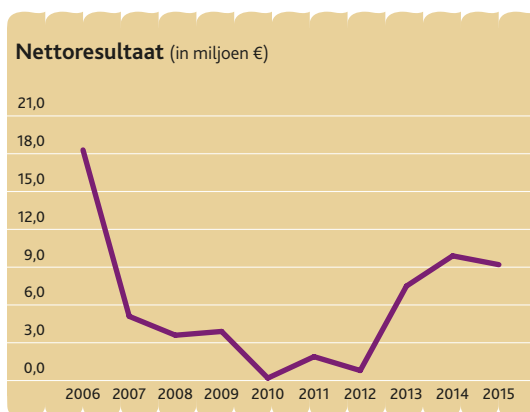
In 2014 kwamen de bedrijfsopbrengsten uit op € 145,6 miljoen, de totale bedrijfslasten vermeerderd met het financieel resultaat op € 135,7 miljoen en werd een nettowinst (na stelselwijziging) behaald van € 9,9 miljoen. De verhouding tussen de kosten en opbrengsten is 93,6% (2014: 93,2%), dus een netto-

rendement van 6,4% in 2015 (2014: 6,8%). De bedrijfsopbrengsten zijn in 2015 met € 1,5 miljoen licht gestegen ten opzichte van 2014.

De wateropbrengsten zijn in 2015 met € 4,4 miljoen ten opzichte van 2014 gestegen. De waterverkoop is met € 1,1 miljoen gestegen door een hogere afzet. Het vastrecht is met € 2,6 miljoen gestegen. In 2014 is een negatieve afloop van het vastrecht van voorgaande jaren opgenomen van € 1,6 miljoen waardoor per saldo een stijging resulteert van € 1,0 miljoen. Deze stijging komt door de inflatoire verhoging van het vastrecht met € 0,8 miljoen en met € 0,2 miljoen door een stijging van het aantal verbruiksadressen door nieuwbouw en minder leegstand.

De bijdrage voor precarioheffing is met € 0,4 miljoen gestegen door een stijging van de precariotarieven. De levering aan de andere drinkwaterbedrijven is met € 0,3 miljoen gestegen. Ondanks de gestegen bedrijfsopbrengsten met € 1,5 miljoen is door de hogere bedrijfslasten vermeerderd met het financieel resultaat van € 2,2 miljoen de nettowinst in 2015 € 0,7 miljoen lager uitgekomen dan in 2014.

Het tarievenbeleid blijft in principe om alleen het vastrecht met maximaal de inflatie aan te passen en het variabele tarief ongewijzigd te laten, waardoor de aanpassing van het integrale drinkwatertarief (vastrecht, variabel tarief met verrekening automatische incasso exclusief de toeslag op het vastrecht voor precarioheffing en belastingen) onder de inflatie blijft. Maar bij het bepalen van de jaarlijkse tariefontwikkeling wordt in het vervolg uitgegaan van een maximum scenario en een minimum scenario. Het maximum scenario wordt bepaald door de tarieven maximaal te verhogen op basis van de overheidsregels, te weten de toegestane WACC (waarover in het vervolg meer). Het minimum scenario wordt bepaald door de tarieven vast te stellen op een niveau dat nog wordt voldaan aan de verschillende ratio's van onder meer de externe financiers, zoals de interest coverage ratio en de solvabiliteit. De keuze van het scenario wordt ook bepaald door andere onderdelen van het financiële beleid en een evenwichtig tarievenbeleid dat voorkomt dat de

tarieven op termijn jaarlijks teveel fluctueren. Met dit tarievenbeleid wordt voldoende nettowinst gegenereerd om de financiële positie van het bedrijf te versterken, waardoor voor toekomstige investeringen zo min mogelijk een beroep behoeft te worden gedaan op externe financiering.

In de Drinkwaterwet is ervoor gekozen de belangen van de klanten op een indirecte wijze te normeren. De wettelijke norm is de maximale toegelaten gemiddelde vermogenskosten, ofwel de zogenaamde WACC (Weighted Average Cost of Capital). Voor 2015 is deze op 4,8% gesteld inclusief 1% voor buitenlandactiviteiten. Dunea is in 2015 met 3,43% inclusief 0,36% voor buitenlandactiviteiten ruim onder het vastgestelde percentage gebleven.

Opbrengsten

De bedrijfsopbrengsten bedragen in 2015 € 147,1 miljoen en komen hiermee € 1,5 miljoen hoger uit dan in 2014. De wateropbrengsten zijn € 4,4 miljoen gestegen en de werkzaamheden voor derden zijn € 0,4 miljoen gestegen. De geactiveerde productie voor het eigen bedrijf, de eigen uren van de medewerkers die aan investeringen werken, zijn € 3,0 miljoen gedaald door het vanaf 1 januari 2015 niet meer in de eigen uren opnemen van toeslagen voor indirecte personeelskosten en door minder investeringen. De overige bedrijfsopbrengsten zijn met € 0,3 miljoen gedaald.

Kosten

De bedrijfslasten zijn met € 3,6 miljoen gestegen. De kosten van uitbesteed werk zijn met € 4,5 miljoen gestegen door dotaties aan voorzieningen en de kosten van onrendabele investeringen. De lonen, salarissen en sociale lasten zijn € 0,7 miljoen gestegen door hogere personeelsvoorzieningen volgens de cao. De overige bedrijfskosten zijn € 2,4 miljoen gestegen door hogere huisvestingskosten door het aanpassen van de bedrijfspanden als gevolg van beveiligingsseisen en hogere projectkosten. De kosten van grond- en hulpstoffen en de inkoop van andere drinkwaterbedrijven zijn met € 0,6 miljoen gestegen. De energiekosten zijn met € 0,4 miljoen gedaald door minder verpompt voorgezuiverd rivierwater en lagere energiekosten.

De afschrijvingen zijn met € 5,0 miljoen gedaald waarvan € 4,9 miljoen door een schattingswijziging van de aansluit- en hoofdleidingen door het verlengen van de economische levensduur. Voor een toelichting op deze schattingswijziging wordt verwezen naar de toelichting op de jaarrekening.

Het financiële resultaat komt € 1,5 miljoen gunstiger uit dan vorig jaar door een aanmerkelijk lager renteniveau dan in 2014 en een lagere (her)financieringsbehoefte onder andere door een gunstig nettoresultaat.

Het gemiddelde rentepercentage over de leningen en schulden aan kredietinstellingen is in 2015 met 3,85% min of meer gelijk gebleven aan 2014 (3,82%).

Ontwikkeling drinkwatertarief

De ontwikkeling van het integrale drinkwatertarief, inclusief verrekening van een korting op het vastrecht welke klanten ontvangen voor iedere geslaagde automatische incasso maar exclusief bijdrage precario, belasting op leidingwater (BOL) en BTW, voor een gemiddeld huishouden over de afgelopen 10 jaar laat over de eerste jaren een daling zien en vanaf 2010 een lichte stijging. De lichte stijging is minder dan de inflatie in deze jaren. Het integraal tarief in 2015 blijft echter lager dan in 2006.

De bijdrage precario en de belasting op leidingwater heeft wel invloed op de waternota van onze klanten. Vanaf 2016 hebben alle gemeenten precario ingevoerd. Omdat het grootste gedeelte van de gemeenten de precario ook heeft verhoogd, is het bedrag dat Dunea voor precario moet betalen in 2016 tot boven de € 12,5 miljoen gestegen. Dat bedrag wordt, zoals is afgesproken, aan de klanten doorberekend in die gemeenten die precario heffen, maar verschilt per klant omdat de precario per gemeente verschilt.

Toekomstige ontwikkelingen

Investerings

In 2015 is voor nieuwe investeringen in materiële vaste activa € 55,1 miljoen uitgegeven en komt hiermee € 30,9 miljoen hoger uit dan in 2014. De hogere investering wordt grotendeels veroorzaakt door de afkoop van de erfpacht en de aankoop van grond van het pompstation Katwijk, beide van Staatsbosbeheer. Daarnaast is voor € 54,2 miljoen aan projecten gereed gekomen en geactiveerd, dit is € 29,7 miljoen hoger dan in 2014 en wordt volledig veroorzaakt door de transacties met Staatsbosbeheer. De post werken in uitvoering is ultimo 2015 op € 18,2 miljoen uitgekomen en is ten opzichte van ultimo 2014 (€ 17,7 miljoen) licht gestegen.

Het financiële beleid is er op gericht de hoogte van de investeringen min of meer te binden aan het niveau van de afschrijvingen, exclusief incidentele waarde-

verminderingen. Door de uitbreiding van de zuivering in Bergambacht en de renovatie van het pompstation Katwijk, waaronder het realiseren van volautomatische procesvoering, zal in de komende jaren het investeringsniveau de afschrijvingen overschrijden.

Financiering

De procentuele verhouding tussen eigen vermogen en het balanstotaal is ultimo 2015 uitgekomen op 32,0% en de current ratio op 0,147. De daling is veroorzaakt door de stijging van het totale vermogen door de schattingswijziging van de aansluit- en hoofdleidingen wegens het verlengen van de economische levensduur en de stelselwijziging die vanaf 1 januari 2015 is doorgevoerd door het passiveren van de bijdragen van derden voor nieuwe aansluitingen en hoofdleidingen. Tot 1 januari 2015 werden de bijdragen van derden in mindering gebracht op de investering en het saldo werd geactiveerd.

De genoemde procentuele verhouding voor 2016 stijgt bij een verwacht investeringsniveau van € 30 miljoen en een vergelijkbaar nettoresultaat als in 2015 licht. Als de investeringen en het nettoresultaat zich de komende jaren op hetzelfde niveau handhaven stijgt de genoemde procentuele verhouding verder om Dunea minder afhankelijk te maken van het aantrekken van rentedragend vreemd vermogen, waardoor de hoogte van de waternota zich gunstig ontwikkelt en onze klanten op termijn profiteren.

In 2016 is dat nog niet het geval. Voor de herfinanciering van leningen zal een beroep op, afhankelijk van de renteontwikkeling, de geld- of kapitaalmarkt moeten worden gedaan.

Uitgangspunt is wel dat de komende jaren zowel de kosten als de opbrengsten stabiel blijven.

De financieringsbehoefte heeft zich gedurende het boekjaar ontwikkeld volgens een traditioneel patroon waarbij gedurende het jaar een kasgeldlening is aange- trokken om aan de financieringsbehoefte te voldoen.

Voor de ontwikkeling van de kasstromen wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht in de jaarrekening.

Onderzoek en ontwikkeling

Voor de komende jaren steunt Dunea het Bedrijfstak-onderzoek (BTO) dat toegepast wetenschappelijke kennis genereert die de waterbedrijven sterkt in het vervullen van hun ambitie om gezond, duurzaam, efficiënt en vooruitstrevend (drink)water te leveren. De Onderzoeksvisie van Dunea sluit aan op Koers 2020 en richt zich op het ontwikkelen van kennis nodig voor de uitvoering van de twee hoofdtaken van Dunea: drinkwater maken (inclusief de ontwikkelingen op het gebied van de Waterketen) en natuur beheren. Op innovatief gebied bereidt Dunea zich ook voor op de toekomst. In 2015 zijn de voorbereidingen getroffen voor een extra zuiveringsstap in Bergambacht: een in-huis ontwikkelde methode van geavanceerde oxidatie (project GOBAM) met als doel dat in 2018 een vijfde van het Dunea-water extra gezuiverd wordt voordat het naar de duinen wordt vervoerd.

Personeel

In 2015 is het project Wave (Werken aan Verbinding) verder op stoom gekomen. Het project voor het nieuwe ERP-systeem ter ondersteuning en verbetering van de bedrijfsprocessen heeft invloed op de werkzaamheden van het personeel. Het zal verandering met zich meebrengen en leidt tot verbinding tussen collega's: we spreken één taal en werken nóg meer samen in de processen met als uiteindelijk doel een toekomst-bestendige organisatie die vertrouwen verdient van de maatschappij en dus ook van onze klanten. In 2016 zullen naar verwachting geen belangrijke mutaties in de personeelsbezetting optreden.

Vennootschapsbelasting

Zoals voor alle publiekrechtelijke organisaties wordt vanaf 1 januari 2016 ook de drinkwatersector vennootschapsbelastingplichtig.

Volgens Europese wetgeving moet Nederland uiterlijk 1 januari 2016 voor alle sectoren deze belastingplicht hebben ingevoerd.

De subjectieve vrijstelling voor de vennootschapsbelasting die voor de drinkwaterbedrijven van toepassing was, komt hiermee te vervallen.

Daarentegen komt er voor de wettelijke drinkwater-activiteiten binnen de vennootschapsbelasting een objectieve vrijstelling. Over de nettowinst van deze wettelijke taken behoeft geen vennootschapsbelasting te worden betaald. Echter, de niet wettelijke drinkwater-activiteiten zullen wel vennootschapsbelastingplichtig worden.

Voor Dunea zijn deze activiteiten van zeer geringe omvang. Een inventarisatie heeft uitgewezen dat het om minder dan 1% van de omzet gaat die in beginsel in de Vpb wordt betrokken. De nettowinst voor belasting over deze omzet bepaalt wat uiteindelijk de Vpb last wordt; vooralsnog is deze na verwachting zeer gering c.q. € 0. Hoewel de omvang van de belaste activiteiten gering is, betekent deze nieuwe wetgeving voor de drinkwater-sector wel een aanmerkelijke administratieve last.

Voor de wet bestuur en toezicht wordt verwezen naar het bericht van de Raad van Commissarissen aan de aandeelhouders.

Zoetermeer, 12 mei 2016

Directie

Wim Drossaert

Jaarrekening 2015

Balans per 31 december 2015 20

Winst- en verliesrekening 2015 22

Kasstroomoverzicht 2015 23

Toelichting 24

Algemeen 24

Grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening 24

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva 27

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat 30

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht 31

Toelichting op de balans per 31 december 2015 32

Toelichting op de winst- en verliesrekening 2015 41

Balans per 31 december 2015

Na bestemming van het resultaat, bedragen x € 1.000

	31 december 2015	31 december 2014
Activa		
Vaste activa		
Materiële vaste activa 1		
Gebouwen en terreinen	54.482	31.291
Machines en installaties	472.917	474.517
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.622	1.553
Werken in uitvoering	18.202	17.733
Niet aan de bedrijfsuitoefening dienstbaar	2.507	2.589
	549.730	527.683
Financiële vaste activa 2		
Deelnemingen	1.674	1.423
Vorderingen op deelnemingen	0	342
Overige vorderingen	826	941
	2.500	2.706
Vlottende activa		
Vorraden 3		
Vorraden materialen	638	633
	638	633
Vorderingen 4		
Waterdebiteuren	14.301	15.733
Onderhanden werken	1.185	916
Debiteuren wegens uitgevoerde werkzaamheden	3.675	1.820
Belastingen	853	258
Overige vorderingen	98	103
Overlopende activa	3.191	2.744
	23.303	21.574
Liquide middelen 5	34	26
Totaal	576.205	552.622

	31 december 2015	31 december 2014
Passiva		
Eigen vermogen		
Geplaatst aandelenkapitaal 6	20.000	20.000
Agioreserve 7	3.097	3.097
Algemene reserve 8	161.381	152.142
	184.478	175.239
Voorzieningen 9	13.315	11.340
Langlopende schulden 10		
Onderhandse leningen	158.667	180.751
Egalisatierekening bijdragen van derden	56.295	50.595
	214.962	231.346
Kortlopende schulden 11		
Kasgeldleningen	30.000	0
Onderhandse leningen	22.084	44.000
Schulden aan kredietinstellingen	65.283	45.405
Schulden aan leveranciers	9.421	7.619
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4.257	4.137
Schulden ter zake van pensioenen	373	455
Vooruitontvangen waterverbruik	17.322	14.302
Overige schulden	58	122
Overlopende passiva	14.652	18.657
	163.450	134.697
Totaal	576.205	552.622

Winst- en verliesrekening over 2015

Bedragen x € 1.000

	2015	2014
Bedrijfsopbrengsten 12		
Wateropbrengsten	141.971	137.616
Opbrengsten van werken voor derden	702	301
Geactiveerde productie voor het eigen bedrijf	3.608	6.603
Overige bedrijfsopbrengsten	790	1.122
Som der bedrijfsopbrengsten	147.071	145.642
Bedrijfslasten 13		
Kosten van grond- en hulpstoffen	2.767	2.336
Waterinkoop	1.499	1.162
Energiekosten	3.220	3.613
Kosten uitbesteed werk	13.723	9.260
Precario gemeenten	9.839	8.984
Afschrijving vaste activa	30.254	35.720
Overige waardeveranderingen vaste activa	535	87
Lonen en salarissen	29.484	28.485
Sociale lasten	6.776	7.122
Overige bedrijfskosten	29.558	27.254
Som der bedrijfslasten	127.655	124.023
Bedrijfsresultaat	19.416	21.619
Financiële baten en lasten 14		
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	567	533
Rentelasten en soortgelijke lasten	- 10.652	- 12.005
Deelnemingen 2		
Resultaten uit deelnemingen	- 92	- 198
Financieel resultaat	- 10.177	- 11.670
Nettowinst	9.239	9.949

Kasstroomoverzicht over 2015

opgesteld volgens de indirecte methode, bedragen x € 1.000

	2015	2014
Stand liquide middelen 1 januari	26	32
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Bedrijfsresultaat	19.416	21.619
Afschrijvingen materiële vaste activa	30.254	35.720
Overige waardeveranderingen materiële vaste activa	709	87
Afschrijvingen dubieuze debiteuren	1.518	1.296
Mutatie van voorzieningen	1.976	1.255
Brutokasstroom uit operationele activiteiten	53.873	59.977
Mutatie voorraden	- 5	39
Mutatie kortlopende vorderingen	- 3.247	393
Mutatie operationele schulden	1.593	2.010
Mutatie werkkapitaal	- 1.659	2.442
Betaalde interest	- 10.888	- 11.466
Nettokasstroom uit operationele activiteiten	41.326	50.953
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings materiële vaste activa	- 55.122	- 28.012
Ontvangen bijdragen	7.812	3.798
Overige mutaties materiële activa	0	82
Investerings financiële vaste activa	- 94	- 630
Aflossingen financiële vaste activa	208	95
Totale netto-investeringen	- 47.196	- 24.667
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Nieuwe langlopende leningen	0	0
Betaalde aflossingen	- 44.000	- 7.227
Mutatie kort krediet	49.878	- 19.065
Totale financiering	5.878	- 26.292
Mutatie liquide middelen	8	- 6
Stand liquide middelen 31 december	34	26

Toelichting

Algemeen

Dunea N.V. is statutair en feitelijk gevestigd te Zoetermeer aan het Plein van de Verenigde Naties 11, 2719 EG te Zoetermeer.

Activiteiten

De activiteiten van Dunea bestaan voornamelijk uit:

- het voorzien in de behoefte aan drink- en industriewater binnen het distributiegebied, evenals drinkwater en gros en industriewater buiten het distributiegebied;
- het verantwoord beheren van de natuur in de aan Dunea toevertrouwde duingebieden: Solleveld, Meijndel en Berkheide.

Grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen die Dunea hanteert voor de balanswaardering en de resultaatbepaling zijn in 2015 gewijzigd.

Verwezen wordt naar de verschillende wijzigingen waarop afzonderlijk wordt ingegaan.

De belangrijkste posten die het resultaat over 2015 hebben beïnvloed zijn:

- Verlenging van de levensduur van de aansluit- en hoofdleidingen met als gevolg lagere afschrijvingen in de komende jaren, waarvan € 4,9 miljoen in 2015. Hierin is € 2,1 miljoen vrijval van de bijdragen aansluit- en hoofdleidingen opgenomen;
- Dotaties voorzieningen: amoveringvoorziening in verband met sloop voorzuivering Lindenbergh van € 1,2 miljoen, groot onderhoud van € 0,9 miljoen en personeelsbeloningen van € 0,7 miljoen;
- Onrendabele investeringen € 1,9 miljoen;
- Lagere geactiveerde productie eigen bedrijf door het minder activeren van kosten van € 1,4 miljoen.

Waardering

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten.

Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd volgens het kostprijsmodel.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Schattingswijziging

In 2015 heeft Dunea een wijziging in de materiële vaste activa doorgevoerd. Voor de aansluitleidingen en de hoofdleidingen is de economische levensduur vanaf 1 januari 2015 verhoogd van 25 jaar naar 33 1/3 jaar. De langere afschrijvingstermijn geeft een reëler beeld van de werkelijkheid en Dunea loopt hierdoor meer in de pas met de andere drinkwaterbedrijven. De wijziging is conform RJ 145 prospectief verwerkt. Uitgaande van de bestaande boekwaarde per 1 januari 2015 wordt over de nieuwe resterende levensduur afgeschreven. Het jaarlijks effect van deze wijziging is € 4,9 miljoen lagere kosten.

Stelselwijzigingen

In 2015 heeft Dunea twee stelselwijzigingen doorgevoerd.

Passivering bijdragen nieuwe aansluit- en hoofdleidingen

Dunea heeft vanaf 1 januari 2015 de bijdragen van derden voor nieuwe aansluitingen en hoofdleidingen gepassiveerd. Tot 1 januari 2015 werden de bijdragen van derden in mindering gebracht op de investeringen en werd het saldo geactiveerd. Dunea heeft besloten de bijdragen te passiveren omdat dit beter inzicht geeft in de samenstelling van de balans en de financiering van het bedrijf. Daarnaast sluit deze wijze van financiële verantwoording beter aan op de eisen waaraan Dunea zich moet houden in verband met wettelijk toezicht. De bijdragen van derden zijn als vooruit ontvangen bedrag onder de langlopende schulden opgenomen en vallen vrij ten gunste van het bedrijfsresultaat, gelijk aan de afschrijvingstermijn van de aansluitleidingen en hoofdleidingen. De jaarlijkse vrijval wordt gesaldeerd met de afschrijvingen zoals deze in de winst- en verliesrekening zijn opgenomen. De wijziging heeft derhalve geen invloed op het eigen vermogen en het bedrijfsresultaat van Dunea.

Het passiveren van de bijdragen van derden is voor de aansluitleidingen tot 1990 en voor de hoofdleidingen tot 2002 met terugwerkende kracht doorgevoerd omdat vanaf deze jaren de bijdragen van derden te reconstrueren zijn.

De wijziging is conform RJ 140 retrospectief verwerkt. Het effect van het passiveren van de bijdragen op de balans per 31 december 2014 is € 50,6 miljoen en per 31 december 2015 € 56,3 miljoen, op zowel de materiële activa als de langlopende schulden. De stelselwijziging heeft geen effect op het resultaat en het eigen vermogen. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast.

Aanpassing uurtarieven eigen personeel met betrekking tot investeringswerkzaamheden

Tot en met 2014 zijn in de uurtarieven van door eigen personeel bestede tijd aan investeringen, naast de directe personeelskosten en sociale lasten, ook toeslagen opgenomen voor de kosten van huisvesting en ICT. Dunea neemt vanaf 1 januari 2015 deze toeslagen niet meer op in de uurtarieven waardoor de vergelijkbaarheid met de andere drinkwaterbedrijven wordt verbeterd. Dunea heeft ervoor gekozen deze kosten niet te activeren, omdat deze kosten zich niet of nauwelijks mee bewegen met het investeringsvolume. Gedeeltelijke activering van deze kosten is weliswaar toegestaan, maar gelet op de beperkte relatie tussen deze kosten en de investeringen heeft Dunea besloten de kosten ten laste van het bedrijfsresultaat te brengen. Volgens RJ 140 moet Dunea deze wijziging retrospectief verwerken maar omdat de aanpassing van de vergelijkende cijfers niet mogelijk is heeft Dunea deze stelselwijziging prospectief verwerkt. Dit is een gevolg van het niet meer kunnen bepalen van de restant boekwaarde van de geactiveerde indirecte kosten die onderdeel zijn van het uurtarief en niet meer worden geactiveerd. Het niet meer activeren van deze kosten verlaagt de geactiveerde productie met € 1,4 miljoen.

Aanpassing vergelijkende cijfers

In 2015 heeft een verschuiving plaatsgevonden tussen de kosten en opbrengsten met betrekking tot werken voor derden en tussen de verschillende opbrengstencategorieën. Tot en met 2014 werden de werkzaamheden voor derden gesaldeerd (opbrengsten minus kosten) verantwoord in de overige bedrijfsopbrengsten. Vanaf 1 januari 2015 worden de bruto opbrengsten in de overige bedrijfsopbrengsten opgenomen en de kosten in diverse bedrijfslasten. Deze wijziging is doorgevoerd omdat de winst- en verliesrekening hierdoor een beter inzicht geeft in de opbrengsten en kosten van deze werkzaamheden, die nu afzonderlijk in de winst- en verliesrekening worden opgenomen. Daarnaast is per 1 januari 2016 voor alle drinkwaterbedrijven de vennootschapsbelastingplicht ingevoerd, dat aanvullende eisen stelt aan de financiële vastlegging. De verschuiving tussen de verschillende kostensoorten zorgt voor een betere aansluiting op de verantwoording die Dunea moet afleggen in verband met deze vennootschapsbelastingplicht.

Deze wijzigingen zijn in de vergelijkende cijfers verwerkt. In onderstaand overzicht is de verschuiving binnen het bedrijfsresultaat van 2014 ten opzichte van 2015 in beeld gebracht.

Verschuiving binnen bedrijfsresultaat 2014 t.o.v. 2015

bedragen x € 1.000

	2015	Vergelijkende cijfers 2014 in jaarrekening 2015	jaarrekening 2014
Opbrengst waterverkoop	77.157	76.020	76.020
Opbrengst vastrecht	42.319	39.733	39.733
Bijdrage precarioheffing	10.513	10.164	10.164
Verkoop andere waterbedrijven	4.745	4.471	4.471
Overige wateropbrengsten - vergoedingen klant	3.443	2.992	2.992
Overige wateropbrengsten - subsidies en divers	3.794	4.236	0
Opbrengsten werken voor derden	702	301	1.146
Geactiveerde productie	3.608	6.603	6.603
Overige bedrijfsopbrengsten	790	1.122	1.920
Totaal bedrijfsopbrengsten	147.072	145.642	143.050
Bedrijfslasten	127.654	124.023	121.431
Bedrijfsresultaat	19.418	21.619	21.619

Benaming

In de winst- en verliesrekening zijn benamingen toegepast die in de bedrijfstak gebruikelijk zijn.

Weergave bedragen

De in de toelichting vermelde bedragen zijn, tenzij anders vermeld, in duizenden euro's.

Financiële instrumenten

Dunea past RJ 290 'Financiële instrumenten' toe. Hierdoor wordt een kwantitatieve ineffectiviteitsmeting uitgevoerd conform de op pagina 22 beschreven grondslagen voor het meten van de ineffectiviteit van hedge-instrumenten. Het uitvoeren van een kwantitatieve ineffectiviteitsmeting heeft niet geleid tot een verschil in de waardering van de verplichting.

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten (zoals vorderingen en schulden), als afgeleide financiële instrumenten (derivaten) verstaan.

In de toelichting op de onderscheiden posten van de balans wordt de reële waarde van het betreffende instrument toegelicht als die afwijkt van de boekwaarde. Indien het financiële instrument niet in de balans is opgenomen wordt de informatie over de reële waarde gegeven in de toelichting op de langlopende schulden.

Primaire financiële instrumenten

Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost van de 'Grondslagen voor de waardering van activa en passiva'.

Afgeleide financiële instrumenten (derivaten)

Financiële derivaten waarbij de onderliggende waarde niet beursgenoteerd is worden tegen kostprijs opgenomen. Indien per balansdatum de reële waarde lager is dan de kostprijs of negatief is, wordt het derivaat ten laste van de winst- en verliesrekening afgewaardeerd naar de lagere reële waarde, tenzij kostprijs-hedge-accounting wordt toegepast. Bij de bepaling van de lagere reële waarde wordt het effect van lopende rente buiten beschouwing gelaten.

Hedge accounting

Dunea past hedge accounting toe op basis van generieke documentatie en documenteert de wijze waarop de hedge-relaties passen in de doelstellingen van het risicobeheer, de hedgestrategie en de verwachting aangaande de effectiviteit van de hedge.

Het effectieve deel van financiële derivaten die zijn toegewezen voor kostprijs-hedge-accounting, wordt tegen kostprijs gewaardeerd. Op iedere balansdatum wordt bepaald of er een indicatie is voor ineffectiviteit door de kritische kenmerken van het hedge-instrument te vergelijken met de kritische kenmerken van de afgedekte positie. In het geval dat de kritische kenmerken van het hedge-instrument en de kritische kenmerken van de afgedekte positie niet aan elkaar gelijk zijn, is dit een indicatie dat de kostprijs-hedge een ineffectief deel bevat. In dat geval wordt een kwantitatieve ineffectiviteitsmeting uitgevoerd door het vergelijken van de cumulatieve verandering van de reële waarde van het hedge-instrument met de cumulatieve verandering van de reële waarde van de afgedekte positie sinds het aanwijzen van de hedgerelatie. Ineffectiviteit wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt indien en voor zover uit de kwantitatieve ineffectiviteitsmeting (cumulatief) een verlies blijkt.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

Tot de materiële vaste activa behoren bedrijfsmiddelen die gedurende meer jaren (duurzaam) dienstbaar zijn aan de bedrijfsuitoefening van Dunea, tastbaar zijn en in de toekomstige jaren dienen bij te dragen aan financiële toegevoegde waarde.

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op de vervaardigingsprijs dan wel op aanschaffingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De vervaardigingsprijs omvat de investeringsuitgaven zoals materiaalkosten, inhuur deskundigen, kosten van derden, inclusief bouwrente en uren eigen personeel. De bouwrente wordt berekend over het gemiddeld geïnvesteerde bedrag tot het moment van ingebruikname.

Van de vervaardigingsprijs worden uitgaven afgetrokken die niet op de balans geactiveerd kunnen worden. Dit zijn voornamelijk uitgaven die tijdens de bouw van een investeringsproject worden gedaan om de normale bedrijfsuitoefening te kunnen continueren. Dunea brengt deze uitgaven onmiddellijk ten laste van de winst- en verliesrekening.

Uitgaven voor de regeneratie van natuurterreinen worden niet geactiveerd.

Voor groot onderhoud is een voorziening gevormd.

De jaarlijkse afschrijvingen op de materiële vaste activa bedragen een vast percentage van de vervaardigings- of aanschaffingsprijs. Dit percentage is gebaseerd op de geschatte economische levensduur van de activa.

In 2015 is de afschrijvingsduur voor aansluit- en hoofdleidingen in het leidingnet verlengd van 25 jaar naar 33 1/3 jaar. Zie voor meer informatie de toelichting op de schattingswijziging op pagina 24.

Op investeringen wordt afgeschreven vanaf het moment dat deze in gebruik zijn genomen. Met een restwaarde wordt geen rekening gehouden.

Materiële vaste activa, die geheel of gedeeltelijk in het belang van derden zijn gerealiseerd en door derden zijn betaald maar eigendom zijn van Dunea, worden opgenomen voor de aanschaffingsprijs. De bijdragen die Dunea voor deze werkzaamheden van derden ontvangt, worden vanaf 2015 verantwoord bij de langlopende schulden, onder de post egalisatierekening bijdragen van derden. Voorheen bracht Dunea deze in mindering op de aanlegkosten van de nieuwe aansluiting onder de Materiële vaste activa. Deze bijdragen vallen vrij gedurende de levensduur van deze activa.

Alle materiële vaste activa zijn zowel economisch als juridisch eigendom van Dunea.

Uitgelichte activa zijn activa die in gebruik zijn, maar waarvan de boekwaarde nihil is. Uitlichting van activa vond tot 1998 plaats in het jaar volgend op het jaar waarin de boekwaarde nihil is geworden. Vanaf 1998 vindt alleen nog uitlichting plaats op het moment dat een actief wordt verkocht of is verwijderd.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin door Dunea invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd op de nettovermogenswaarde, maar niet lager dan nihil. Deze waarde berekent Dunea op basis van de grondslagen van Dunea.

De andere deelnemingen waardeert Dunea tegen de verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde, aangezien Dunea geen invloed van betekenis heeft op het zakelijke en financiële beleid van deze deelnemingen.

De langlopende vorderingen op en leningen aan deelnemingen en de overige vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke verliezen als gevolg van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Voorraden

De voorraden materialen zijn vrijwel geheel bestemd voor de aanleg, het onderhoud en de vernieuwing van materiële vaste activa. De waardering van de voorraden materialen komt tot stand op basis van standaard kostprijs, welke gebaseerd is op de verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde. Deze lagere netto-opbrengstwaarde wordt bepaald door individuele beoordeling van de voorraden. Indien noodzakelijk houdt Dunea rekening met het risico van incourantheid.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke verliezen als gevolg van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Onderhanden werken

De onderhanden werken in opdracht van derden worden gewaardeerd tegen de gerealiseerde projectkosten verminderd met de gedeclareerde termijnen. Daarnaast brengt Dunea op de onderhanden werken verliezen in mindering, die op de balansdatum worden voorzien. De projectkosten omvatten de direct op het project betrekking hebbende kosten, de kosten die toerekenbaar zijn aan projectactiviteiten en andere kosten die contractueel aan de opdrachtgever kunnen worden toegerekend.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde en staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de vennootschap.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de betreffende verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

De voorziening voor slibafvoer is voor toekomstige uitgaven op basis van een meerjarenplanning voor het afvoeren van slib uit de infiltratieplassen in het duingebied.

De voorziening voor amoveringskosten is voor toekomstige uitgaven op basis van een meerjarenplanning voor het saneren van asfaltpaden en -wegen en op basis van de vastgoedvisie voor het slopen van gebouwen en productie-middelen.

De voorziening groot onderhoud is ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen en wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten voor de jaren tot en met 2023. De voorziening wordt lineair opgebouwd. Het uitgevoerde groot onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

De voorziening voor personeelsbeloningen is gevormd voor de toekomstige verplichtingen aan de medewerkers van het bedrijf voor personeelsbeloningen op grond van de overgangsregeling van de cao voor jubilea vanaf 1 januari 2016 en ontslagvergoedingen voor de jaren 2017 tot en met 2020. De voorzieningen voor personeelsbeloningen zijn tegen contante waarde opgenomen.

De voorziening voor herstructurering is gebaseerd op de contante waarde van individuele ontslagregelingen met medewerkers.

De voorziening voor onrendabele investeringen is gebaseerd op kostenramingen van projecten waarvan de kosten voor rekening van Dunea komen.

Schulden

Opgenomen leningen en schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Onder de langlopende schulden neemt Dunea de schulden met een resterende looptijd van meer dan één jaar op.

Met ingang van 2015 is hieronder ook de egalisatierekening bijdragen van derden opgenomen. Deze wordt gewaardeerd tegen de van derden ontvangen bijdragen voor aanleg van aansluitleidingen en hoofdleidingen, verminderd met amortisaties. De amortisatie van de egalisatierekening vindt plaats in 33 1/3 jaar en is gelijkgesteld aan de afschrijvings-termijn van de investeringen in aansluitleidingen en hoofdleidingen en wordt verantwoord onder de afschrijvingen.

Onder de kortlopende schulden worden de schulden opgenomen die binnen een termijn van één jaar of eerder vervallen. Hieronder vallen onder meer de aflossingen op langlopende leningen die binnen één jaar vervallen.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Bedrijfsresultaat

Het bedrijfsresultaat berekent Dunea als het verschil tussen de som van de bedrijfsopbrengsten en alle bedrijfslasten die in het verslagjaar aan de opbrengsten worden toegerekend. De positieve resultaten verantwoordt Dunea in het jaar waarin deze zijn gerealiseerd; de negatieve resultaten al wanneer deze te voorzien zijn.

De wateropbrengsten, die onderdeel vormen van de bedrijfsopbrengsten, omvatten onder andere:

- het gefactureerde vastrecht inclusief de toeslag voor precarioheffing;
- het waterverbruik tot aan de laatste opnamedatum van de watermeter;
- de raming van het nog te factureren vastrecht inclusief de toeslag voor precarioheffing en het verbruik over de periode vanaf de laatste opnamedatum van de meters tot en met het einde van het verslagjaar. De afwijkingen hierop worden in het volgende verslagjaar verantwoord.

In de bedrijfsopbrengsten is deels de geactiveerde productie voor het eigen bedrijf opgenomen. Dit betreft met name de toegerekende directe personeels- en bijkomende kosten van nieuwbouwwerken die Dunea in eigen beheer uitvoert.

De onder de bedrijfslasten inbegrepen kosten van grond- en hulpstoffen, evenals de kosten van uitbesteed werk, zijn kosten die direct verband houden met:

- het produceren en distribueren van het water;
- het in stand houden van de materiële vaste activa ten behoeve van het waterproces;
- het onderhouden van de natuurgebieden.

De post waterinkoop omvat de inkoop van drinkwater bij andere drinkwaterbedrijven.

De afschrijvingen op materiële vaste activa zijn gebaseerd op de historische aanschaffingsprijs. Met ingang van 2015 is de afschrijvingstermijn van het leidingnet verlengd van 25 jaar naar 33 1/3 jaar.

De vergoeding voor het recht tot gebruik van gemeentegrond voor het leidingnet verantwoordt Dunea onder de post precario gemeenten.

In de lonen en salarissen is de dotatie opgenomen aan de voorziening voor wachtgeld die voor rekening van Dunea komt.

Pensioenlasten

De pensioenregeling wordt gefinancierd door afdrachten aan het pensioenfonds ABP. De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens de 'verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering'. In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de winst- en verliesrekening verantwoord.

Aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst wordt beoordeeld of en zo ja welke verplichtingen naast de betaling van de jaarlijks aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie op balansdatum bestaan. Deze additionele verplichtingen, waaronder eventuele verplichtingen uit herstelplannen van de pensioenuitvoerder, leiden tot lasten voor Dunea en worden in de balans opgenomen in een voorziening. Ultimo 2015 (en 2014) waren er geen pensioenvorderingen en verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie.

De waardering van de verplichting is de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om deze per balansdatum af te wikkelen. Indien het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, wordt de verplichting gewaardeerd tegen de contante waarde. Toevoegingen aan en vrijval van de verplichtingen komen ten laste, respectievelijk ten gunste van de winst- en verliesrekening.

Een pensioenvordering wordt in de balans opgenomen wanneer Dunea beschikkingsmacht heeft over de pensioenvordering, wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen die de pensioenvordering in zich bergt, zullen toekomen aan Dunea en wanneer de pensioenvordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Financieel resultaat

De financiële baten en lasten omvatten:

- de interest die aan derden betaald is of nog betaald moet worden;
- de interest die van derden ontvangen is of nog ontvangen moet worden;
- de resultaten van de gerealiseerde financiële instrumenten;
- de aan de materiële vaste activa toegerekende bouwrente.

Deelnemingen

Omvat de resultaten van de waardering van de deelnemingen van Dunea.

Belastingen

Dunea is conform art. 2 lid 7 en lid 3 Wet Vpb over 2015 niet subjectief belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Vanaf 2016 zijn drinkwaterbedrijven niet langer uitgesloten van de vennootschapsbelasting voor de activiteiten die geen betrekking hebben op de wettelijke taken van een drinkwaterbedrijf.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen.

Ontvangen interest, betaalde interest en geactiveerde rente zijn opgenomen als kasstroom uit operationele activiteiten.

Toelichting op de balans per 31 december 2015

Bedragen x € 1.000, tenzij anders vermeld.

Vaste activa

1 Materiële vaste activa

De samenstelling van de materiële vaste activa en het overzicht van de mutaties in 2015 zijn als volgt:

	Totaal	Gebouwen en terreinen	Machines, installaties (incl. leidingen)	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Werken in uitvoering	Niet aan bedrijfsuitoefening dienstbaar
Aanschafwaarde ultimo 2014	1.080.956	67.481	985.870	5.837	17.733	4.035
Cumulatieve afschrijvingen, waardeverminderingen e.d.	- 603.868	- 36.190	- 561.948	- 4.284	0	- 1.446
Boekwaarde per 31 december 2014 conform Jaarbericht 2014	477.088	31.291	423.922	1.553	17.733	2.589
Effect stelselwijziging 2015 op aanschafwaarde ultimo 2014	79.145	0	79.145	0	0	0
Effect stelselwijziging 2015 op cumulatieve afschrijving	- 28.550	0	- 28.550	0	0	0
Effect stelselwijziging 2015 op boekwaarde ultimo 2014	50.595	0	50.595	0	0	0
Aanschafwaarde ultimo 2014	1.160.101	67.481	1.065.015	5.837	17.733	4.035
Cumulatieve afschrijvingen, waardeverminderingen e.d.	- 632.418	- 36.190	- 590.498	- 4.284	0	- 1.446
Boekwaarde per 31 december 2014 conform Jaarbericht 2015	527.683	31.291	474.517	1.553	17.733	2.589
Investerings	55.122	0	0	0	55.122	0
Activeringen	0	25.263	28.503	682	- 54.479	31
Afschrijvingen	- 32.366	- 1.965	- 29.736	- 552	0	- 113
Desinvesterings	- 535	- 107	- 367	- 61	0	0
Overige mutaties	- 174	0	0	0	- 174	0
Boekwaarde per 31 december 2015	549.730	54.482	472.917	1.622	18.202	2.507
Aanschafwaarde ultimo 2015	1.212.485	91.840	1.092.465	5.912	18.202	4.066
Cumulatieve afschrijvingen, waardeverminderingen e.d.	- 662.755	- 37.358	- 619.548	- 4.290	0	- 1.559
Boekwaarde per 31 december 2015	549.730	54.482	472.917	1.622	18.202	2.507

In 2015 heeft Dunea een stelselwijziging toegepast waarbij de bijdragen van derden voor aansluitleidingen en hoofdleidingen van derden, waarin kosten gesaldeerd waren, gecorrigeerd zijn op de materiële vaste activa en in de passiva zijn opgenomen. Hierdoor stijgt de waarde van de machines en installaties. De passivering van deze wijziging is in de balans opgenomen onder de langlopende schulden en wordt elk jaar verminderd met een deel vrijval dat gelijk is aan de afschrijving van de aansluit- en hoofdleidingen.

In de balans op pagina 20 is deze wijziging verwerkt en is onder de post Machines en installaties de gecorrigeerde stand per ultimo 2014 opgenomen. In de tabel op de vorige pagina is het effect van de stelselwijziging opgenomen onder de post Machines en installaties per 31 december 2014 voor een bedrag van € 50,6 miljoen.

De samenstelling van de boekwaarde van werken in uitvoering per 31 december 2015 is (in €):

Gebouwen en terreinen	1,1 miljoen
Machines en installaties	17,1 miljoen
	18,2 miljoen

Onderverdeeld naar investeringsprojecten (in €):

Programma Investerings Meijendel	6,8 miljoen
Frequentieomvormers hogedrukpompen Brakel	4,3 miljoen
Leidingnet	2,3 miljoen
Proceswater duurzaam en veilig	2,1 miljoen
Circulatiepompen Brakel	1,4 miljoen
Geavanceerde Oxidatie BA Module 1	0,6 miljoen
Vervangen debietmeters	0,6 miljoen
Overige projecten	0,1 miljoen
	18,2 miljoen

Het verschil tussen de opbrengstwaarde van de activa die uit bedrijf zijn genomen of buiten gebruik zijn gesteld en de boekwaarde van deze activa is negatief. Dit negatieve verschil is in de winst- en verliesrekening opgenomen als waardevermindering onder de post 'Desinvesteringen'. Is in dit verband sprake van een positief verschil dan verantwoordt Dunea de meeropbrengst in de winst- en verliesrekening onder de post 'Overige bedrijfsopbrengsten'.

De toegepaste afschrijvingspercentages bedragen tussen de 2% en 4% voor de activa Gebouwen en Machines en Installaties, waaronder ook de leidingen die vanaf 2015 worden afgeschreven in 33 1/3 jaar (voorheen 25 jaar). Op de vervoersmiddelen en andere vaste bedrijfsmiddelen wordt afgeschreven met 20%. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

In de post activeringen is circa € 0,51 miljoen bouwrente begrepen. In de post investeringen is voor een totaalbedrag van € 0,54 miljoen aan bouwrente opgenomen.

De aangegane verplichtingen voor de werken in uitvoering waren per 31 december 2015 € 13,2 miljoen.

2 Financiële vaste activa

De samenstelling van de financiële vaste activa en het overzicht van de mutaties in 2015 zijn als volgt:

	Deelnemingen	Vorderingen op deelnemingen	Overige vorderingen	Totaal
Boekwaarde per 31 december 2014	1.424	342	940	2.706
Mutaties:				
Leningen u/g	0	– 342	94	– 248
Resultaat deelneming	250	0	0	250
Hypothecaire aflossingen	0	0	– 208	– 208
Boekwaarde per 31 december 2015	1.674	0	826	2.500

In 2015 is de vordering op de deelneming in Water Fund Holland afgeboekt. In 2014 was de deelneming reeds naar nihil gewaardeerd.

Deelnemingen	Percentage deelneming	Statutaire zetel
Het Waterlaboratorium NV	30,00	Haarlem
Water Fonds Holland BV	26,95	Nieuwegein
Futuro BV	25,00	Leidschendam-Voorburg
Reststoffenunie Waterleidingbedrijven BV	5,81	Nieuwegein
KWR	7,40	Nieuwegein

Vorderingen op deelnemingen en overige vorderingen

De samenstelling van de vorderingen op deelnemingen en overige vorderingen is als volgt:

	2015	2014
Lening u/g WFH BV	0	342
Leningen u/g aan personeel onder hypothecair verband	502	688
Leningen u/g overig	324	252
Totaal vorderingen op deelnemingen en overige vorderingen	826	1.282

Het af te lossen deel van de leningen u/g overig in 2016 bedraagt € 23.000 (2015: € 22.100) en is opgenomen onder de overige kortlopende vorderingen.

Een overzicht van de leningen onder hypothecair verband ultimo 2015 met een looptijd van één jaar en langer, gegroepeerd naar de resterende looptijd:

	< 10 jaar	10-20 jaar	Totaal
Bedrag leningen	178	324	502

Het gemiddelde rentepercentage voor leningen u/g onder hypothecair verband bedraagt 3,87% (2014: 3,93%). De hypothecaire leningen hebben een rentevaste periode van vijf jaar. De rente wordt om de vijf jaar herzien als de markt-rente lager is dan de verschuldigde rente. Het af te lossen deel in het komende jaar bedraagt € 49.300 (2015: € 57.005) en is opgenomen onder de overige kortlopende vorderingen.

Onder de overige leningen zijn drie leningen opgenomen waarvan één met een looptijd van 10 jaar met pandrecht. In 2015 is de derde lening uitgegeven voor buitenlandactiviteiten.

Vlottende activa

3 Voorraden

De voorraden materialen bestaan hoofdzakelijk uit materialen voor installatie en onderhoud van de materiële vaste activa.

4 Vorderingen

De vorderingen bestaan uit:

	2015	2014
Waterdebiteuren	14.301	15.733
Onderhanden werken	1.185	916
Debiteuren uitgevoerde werkzaamheden	3.675	1.820
Belastingen	853	258
Overige vorderingen	98	103
Overlopende activa	3.191	2.744
Totaal vorderingen	23.303	21.574

In de waardering van de waterdebiteuren is rekening gehouden met een afwaardering ter grootte van de vorderingen ouder dan twee jaar. Dat komt overeen met het op basis van ervaringscijfers geschatte risico van oninbaarheid op de totale post waterdebiteuren.

Van de waterdebiteuren schreef Dunea 1,15% (2014: 1,02%) van de wateropbrengsten exclusief andere drinkwater-bedrijven als oninbaar af. De stijging wordt veroorzaakt door het toenemen van oninbare vorderingen.

De onderhanden werken zijn werkzaamheden voor derden, waarbij activa worden gecreëerd waarvan het economische eigendom bij Dunea ligt, die per balansdatum nog niet gereed zijn. Dunea waardeert de onderhanden werken tegen de vervaardigingsprijs verminderd met de ontvangen bijdragen. De ontvangen bijdragen worden gepassiveerd en verantwoord onder de egalisatiereserve ontvangen bijdragen op het moment dat het actief in gebruik wordt genomen.

In de vorderingen is € 1,9 miljoen (2014: € 382.000) opgenomen op aandeelhouders. Er is per ultimo 2015 geen (2014: € 412.000) vordering op deelnemingen.

Het totaal van de kortlopende vorderingen heeft een resterende looptijd korter dan 1 jaar.

5 Liquide middelen

Deze post is als volgt samengesteld:

	2015	2014
Kas	34	26
Totaal liquide middelen	34	26

Eigen vermogen

6 Geplaatst kapitaal

Het geplaatste en gestorte deel (80%) van het maatschappelijk kapitaal is in handen van achttien gemeenten. Deze gemeenten vormen het voorzieningsgebied van Dunea. Voor de verdeling van de aandelen naar gemeenten wordt verwezen naar pagina •• van het jaarbericht

De nominale waarde van een aandeel bedraagt € 5,-.

Geplaatst en gestort kapitaal	2015	2014
Stand 1 januari	20.000	20.000
Mutaties geplaatst en gestort kapitaal	0	0
Stand 31 december	20.000	20.000

7 Agioreserve

Het verloop van de post agioreserve is als volgt:

	2015	2014
Stand 1 januari	3.097	3.097
Mutaties agioreserve	0	0
Stand 31 december	3.097	3.097

8 Algemene reserve

Het verloop van de post algemene reserve is als volgt:

	2015	2014
Stand 1 januari	152.142	142.193
Bij: winstbestemming	9.239	9.949
Stand 31 december	161.381	152.142

In artikel 17 van de statuten van de vennootschap is bepaald dat aan de aandeelhouders geen uitkeringen ten laste van de winst of de reserves mogen geschieden.

9 Voorzieningen

Dit betreft voorzieningen voor:

	Stand per 31-12-14	Onttrekking	Vrijval	Dotatie	Stand per 31-12-2015
A Slibafvoer infiltratieplassen Meijndel	1.112	383	0	0	730
B Amoveringskosten	4.202	873	113	1.506	4.722
C Groot onderhoud productie- installaties	4.853	815	0	900	4.938
D Personeelsbeloningen	899	807	0	717	809
E Herstructurering	273	139	64	127	196
F Onrendabele investering	0	0	0	1.920	1.920
Totaal voorzieningen	11.339	3.017	177	5.170	13.315

De voorzieningen hebben een overwegend langlopend karakter. Verwacht wordt in 2016 € 5,7 miljoen uit te geven.

Toelichting

- A De voorziening is getroffen voor het verwijderen van het slib dat zich de afgelopen decennia op de bodem van de infiltratieplassen in Meijndel heeft gevormd, evenals het opnieuw inrichten van de plasoevers. In de komende jaren zal Dunea het slib afvoeren en de oevers aanpassen.
- B De voorziening is gevormd voor het saneren van asfaltpaden en –wegen in het duin- en waterwingebied Meijndel ter bescherming van de drinkwaterwinning in dat gebied en voor de sloopkosten van gebouwen en productie-middelen die niet meer in gebruik zijn. In 2015 hebben dotaties en vrijval plaatsgevonden voor de sloop van gebouwen en paden.
- C De jaarlijkse uitgaven voor groot onderhoud aan de installaties van de sector Water fluctueren sterk. Om de jaarlijkse exploitatie niet met fluctuerende uitgaven te belasten is een egalisatievoorziening gevormd. Jaarlijks voedt Dunea deze voorziening met een gelijk bedrag dat Dunea ten laste van de winst- en verliesrekening brengt. De werkelijke uitgaven brengt Dunea ten laste van deze voorziening.
- D In 2015 is de voorziening voor toekomstige verplichtingen aan de medewerkers van het bedrijf voor personeelsbeloningen herberekend en aangevuld. Het betreft toekomstige vergoedingen op grond van de overgangsregeling van de cao voor jubilea vanaf 1 januari 2016 en ontslagvergoedingen voor de jaren 2017 tot en met 2020. Bij deze voorziening is een disconteringsvoet van 3,8% gehanteerd.
- E De voorziening is getroffen voor de herstructurering van de organisatie en heeft betrekking op werknemers met wie Dunea een individuele regeling trof, vooruitlopend op het moment van uittreden.
- F De voorziening is getroffen voor het verlies van Dunea dat voortvloeit uit onrendabele investeringen en is gebaseerd op kostenramingen van deze projecten.

10 Langlopende schulden

Totaaloverzicht langlopende schulden

Langlopende schulden	Onderhandse leningen	Egalisatie-rekening bijdragen derden	Totaal
Stand per 1 januari	180.751	50.595	231.346
Af: overgebracht naar kortlopende schulden	– 22.084	0	– 22.084
Bij: ontvangen bijdragen van derden	0	7.812	7.812
Af: vrijval naar resultaat	0	– 2.112	– 2.112
Bij: nieuwe langlopende leningen	0	0	0
Stand 31 december	158.667	56.295	214.962

Vanaf 2015 passiviert Dunea de bijdragen van derden voor nieuwe aansluitingen en hoofdleidingen. De bijdragen zijn opgenomen onder de egalisatierekening voor bijdragen van derden. Voorheen werden deze bijdragen gesaldeerd in de investeringsuitgaven. De jaarlijkse vrijval is gelijk aan de afschrijvingstermijn van nieuwe aansluitingen en hoofdleidingen en wordt gesaldeerd met de afschrijvingen.

De langlopende leningen, exclusief bijdragen van derden en inclusief het aflossingsdeel voor 2015, kasgeldleningen en krediet in rekening-courant bedragen € 276,0 miljoen. Dit bedrag is, mede vanwege de interest rate swaps, volledig vastrentend.

In 2015 trok Dunea op de kapitaalmarkt geen leningen met langlopend karakter en geen derivaten aan. Voor een aantal langlopende leningen zijn voorwaarden opgenomen over de hoogte van de solvabiliteit en de verhouding netto schuldpositie tot de operationele cashflow. Dunea voldoet aan deze voorwaarden. Een overzicht van de leningen ultimo 2015 met een looptijd van één jaar en langer, gegroepeerd naar de resterende looptijd en het huidige percentage:

Percentages lopende leningen	1-5 jaar	6-10 jaar	>10 jaar	Totaal
<3,5%	0	0	5.000	5.000
<4,0%	61.000	0	32.667	93.667
<4,5%	60.000	0	0	60.000
Totaal	121.000	0	37.667	158.667

Financiële instrumenten

Het belangrijkste financiële risico waaraan Dunea onderhevig is, betreft het renterisico. Het financiële beleid is erop gericht om op de korte termijn de effecten van renteschommelingen op het resultaat te beperken en om op lange termijn de marktresnetes te volgen. Dunea maakt gebruik van financiële derivaten zoals interest rate swaps om de financiële risico's die verbonden zijn aan bedrijfsactiviteiten te beheersen.

Het rente-instrument interest rate swaps gebruikt Dunea om de financieringen om te zetten van vastrentend naar variabel rentend of omgekeerd.

Dunea neemt met financiële derivaten geen speculatieve posities in en maakt gebruik van gerenommeerde partijen.

Interest rate swaps

Bank	Nominale waarde	Einddatum	Te betalen rente	Reële waarde	Hedge effectief?
Rabobank	70.000	Juli 2017	4,1%	– 5.277	Volledig

De swap is op een effectieve wijze gehedged voor de resterende looptijd van deze swap met lopende en toekomstige leningen en kredieten.

De swap heeft betrekking op de omzetting van variabele rente naar vaste rente. Bij de swap is er geen sprake van margin calls.

De genoemde reële waarde is een momentopname. Rente-instrumenten zijn afhankelijk van de renteontwikkeling en kunnen zich zowel in positieve als negatieve zin ontwikkelen.

De interest rate swap van € 70 miljoen is in 2015 volledig effectief.

11 Kortlopende schulden

De kortlopende schulden bestaan uit:

	2015	2014
Kasgeldleningen	30.000	0
Onderhandse leningen	22.084	44.000
Schulden aan kredietinstellingen	65.283	45.405
Schulden aan leveranciers	9.421	7.619
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4.257	4.137
Schulden ter zake van pensioenen	373	455
Vooruitontvangen waterverbruik	17.322	14.302
Overige schulden	58	122
Overlopende passiva	14.652	18.657
Totaal kortlopende schulden	163.450	134.697

In 2015 is door Dunea op de kapitaalmarkt een kasgeldlening van € 30 miljoen aangetrokken.

Voor rekening-courantkredieten zijn bij de banken overeenkomsten gesloten voor een bedrag van € 90,5 miljoen. Voor de rekening-courantkredieten is een voorwaarde opgenomen over de hoogte van de Interest coverage ratio. Dunea voldoet aan deze voorwaarde.

De overlopende passiva betreffen vooral nog te betalen rente van geldleningen en kosten van geleverde goederen en diensten.

Het totaal van de kortlopende schulden heeft een resterende looptijd korter dan 1 jaar.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

De niet uit de balans blijvende verplichtingen van € 22,5 miljoen betreffen de huren van de kantoorgebouwen in Zoetermeer, de lopende onderhoudscontracten en licentieovereenkomsten.

Dit bedrag kan als volgt worden onderverdeeld:

- voor 2016 € 6,2 miljoen;
- voor 2017-2020 € 12,3 miljoen;
- vanaf 2021 € 4,0 miljoen.

De huurovereenkomsten hebben verschillende looptijden. Per ultimo 2015 bedragen de verplichtingen € 10,3 miljoen, waarvan € 1,4 miljoen betrekking heeft op 2016. Voor de huur van de kantoorgebouwen zijn bankgaranties afgegeven voor in totaal € 0,79 miljoen.

Daarnaast is er per ultimo 2015 een bedrag van € 12,2 miljoen aan lopende verplichtingen in verband met onderhoudscontracten, waarvan € 4,8 miljoen betrekking heeft op 2016.

Toelichting op de winst- en verliesrekening over 2015

Bedragen x € 1.000, tenzij anders vermeld.

12 Bedrijfsopbrengsten

De bedrijfsopbrengsten zijn in Nederland gegenereerd.

Wateropbrengsten	2015	2014
Werverkoop eigen voorzieningsgebied	77.157	76.020
Vastrecht	42.319	39.733
Bijdrage voor precarioheffing	10.513	10.164
Andere waterbedrijven (verkoop en gros)	4.745	4.471
Overige wateropbrengsten	7.237	7.228
Totaal wateropbrengsten	141.971	137.616

De kosten en opbrengsten van werken voor derden worden vanaf 2015 niet meer gesaldeerd maar afzonderlijk verantwoord, waardoor zowel kosten als opbrengsten hoger uitkomen (€ 3,8 miljoen).

Verkoop eigen voorzieningsgebied (x 1.000 m³)	2015	2014
Afzet	76.082	75.147
Niet in rekening gebracht verbruik	- 3.220	-3.487
Totaal verkoop eigen voorzieningsgebied	72.862	71.660

Verkoop en gros	2015	2014
Verkoop en gros	4.745	4.471

Verkocht aan (x 1.000 m³)	2015	2014
Evides	907	601
Oasen	3.502	3.544
Totaal verkoop en gros	4.409	4.145

Overige bedrijfsopbrengsten

Onder de overige bedrijfsopbrengsten zijn onder andere begrepen:

- de huur- en pachtopbrengsten;
- de opbrengsten van de voor derden gereviseerde watermeters;
- de subsidie-opbrengsten.

Geactiveerde productie voor het eigen bedrijf

Onder de geactiveerde productie voor het eigen bedrijf zijn begrepen:

- de kosten van voorbereiding en toezicht;
- de kosten van de eigen werkzaamheden bij de uitvoering van investeringsprojecten;
- de overige bijkomende kosten.

Dit tot een totaalbedrag van € 3,6 miljoen (2014: € 6,6 miljoen).

De verlaging ten opzichte van 2014 wordt grotendeels verklaard doordat vanaf 2015 de opslag in het uurtarief voor indirecte vervaardigingskosten, bestaande uit huisvestingskosten en ICT-kosten, niet meer wordt geactiveerd en ten laste van het resultaat wordt gebracht.

13 Bedrijfslasten

Kosten van grond- en hulpstoffen

	2015	2014
Chemicaliën en filtermateriaal	1.866	1.836
Grondwaterbelasting	618	592
Afvoer slib en overig afval	283	- 92
Totaal grond- en hulpstoffen	2.767	2.336

De kosten van afvoer slib- en overig afval zijn voor 2014 negatief uitgekomen door de vrijval op de voorziening voor slibafvoer van € 0,4 miljoen.

Waterinkoop

	2015	2014
Inkoop en gros	1.499	1.162

Ingekocht van (x 1.000 m³)

	2015	2014
Evides	960	633
Waternet	1.274	1.200
Totaal inkoop en gros	2.234	1.833

Energiekosten

	2015	2014
Electriciteitskosten	3.107	3.497
Kosten voor gasverbruik	58	56
Overige energiekosten	55	60
Totaal energiekosten	3.220	3.613

Kosten uitbesteed werk

	2015	2014
Kosten uitbesteed werk en materiaalverbruik waterproces	11.975	8.412
Kosten uitbesteed werk en materiaalverbruik natuurproces	1.748	848
Totaal kosten uitbesteed werk en materialen	13.723	9.260

De kosten betreffen door derden verrichte werkzaamheden en geleverde materialen voor zover deze in directe relatie staan tot de hoofdprocessen van Dunea. De hoofdprocessen zijn:

- het waterproces, zijnde winning, transport, infiltratie, zuivering, distributie en verkoop van water;
- het natuurbeheerproces.

In bovenstaande kosten zijn de vergelijkende cijfers over 2014 opgenomen na het uitsplitsen van kosten voor werken van derden, welke voorheen in de bijdragen onder de opbrengsten werden gesaldeerd. Hierdoor zijn de kosten voor 2014 € 2,4 miljoen hoger dan opgenomen in het jaarbericht 2014. De hogere kosten in 2015 worden veroorzaakt door dotaties aan de voorziening voor groot onderhoud van de productie-installaties, voor het amoveren van productie- en distributiemiddelen en voor onrendabele investeringen.

Gemeentelijke precariobelasting

Precario gemeenten	2015	2014
Alphen aan den Rijn (kern Benthuizen)	39	10
Den Haag	4.304	4.312
Katwijk	576	564
Leiden	1.632	1.565
Leidschendam-Voorburg	161	164
Noordwijkerhout	350	334
Oegstgeest	351	343
Pijnacker-Nootdorp	299	223
Rotterdam (Nesselande)	30	26
Rijswijk	240	233
Teylingen	590	383
Voorschoten	118	117
Wassenaar	471	462
Zoetermeer	253	0
Zuidplas	425	248
Totaal precariorechten	9.839	8.984

De post gemeentelijke precariobelasting betreft vergoedingen die de gemeenten in het voorzieningsgebied van Dunea in rekening brengen waardoor Dunea het recht heeft om de gemeentegrond voor het leidingnet te gebruiken.

De stijging ten opzichte van 2014 wordt veroorzaakt doordat gemeenten de tarieven per strekkende meter leiding in gemeentegrond hebben verhoogd en een extra gemeente in 2015 is gestart met het heffen van precariobelasting.

Afschrijving vaste activa

	2015	2014
Gebouwen en terreinen	1.965	1.947
Machines, installaties inclusief leidingen	29.736	32.926
Overige vaste bedrijfsmiddelen	552	745
Niet aan productieproces dienstbaar	113	102
Totaal afschrijvingskosten exclusief amortisatie	32.366	35.720
Amortisatie bijdragen van derden	-2.112	0
Totaal afschrijvingskosten	30.254	35.720
Desinvesteringen vaste activa	535	87

Naast de reguliere afschrijvingskosten is op een aantal objecten een desinvestering toegepast of is het object verkocht. Daarnaast is de afschrijving op leidingen in 2015 verlaagd door de afschrijvingstermijn van het leidingnet te verlengen. Voor meer informatie wordt verwezen naar de toelichting op de balans bij de materiële vaste activa (pagina 32).

Lonen, salarissen en sociale lasten	2015	2014
Lonen en salarissen	29.484	28.485
Pensioenlasten	3.327	3.857
Overige sociale lasten	3.449	3.265
Totaal lonen, salarissen en sociale lasten	36.260	35.607
Sociale lasten in procenten van lonen en salarissen	23,0	25,0

In 2015 is voor een bedrag van € 212.000 (2014: € 13.000) aan S&O-afdrachtvermindering toegekend en in mindering gebracht op de sociale lasten.

De lonen en salarissen zijn in 2015 hoger als gevolg van een dotatie aan de voorziening voor toekomstige personeelsbeloningen. De pensioenlasten vallen lager uit als gevolg van lagere pensioenpremies in verband met de stand van de dekkingsgraad van het ABP. Beide verklaringen hebben een verlagend effect op het percentage sociale lasten ten opzichte van de lonen en salarissen.

Pensioenlasten

De regeling wordt onder het Nederlandse pensioenstelsel gefinancierd door afdrachten aan het pensioenfonds ABP.

Deelname aan het ABP is verplicht gesteld in de collectieve arbeidsovereenkomst waaronder Dunea N.V. valt.

De opbouw van de pensioenaanspraken wordt steeds in het betreffende kalenderjaar gefinancierd door middel van (tenminste) kostendekkende premiebetalingen. De pensioenregeling is een middelloonregeling met – voor zowel actieve als inactieve deelnemers (slapers en gepensioneerden) – voorwaardelijke toeslagverlening. De toeslagverlening is afhankelijk van het beleggingsrendement.

De jaarlijkse opbouw van de pensioenaanspraken bedraagt 19,6% van het pensioengevend salaris dat is gebaseerd op het brutoloon minus een franchise (ad € 12.650). Het pensioengevend salaris is vanaf 1 januari 2015 gemaximeerd (op € 100.000). De jaarlijkse premie die voor rekening komt van de werkgever bedraagt 13,33% van het pensioengevend salaris. De hoogte van de premie wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het bedrijfstakpensioenfonds op basis van de dekkingsgraad en verwachte rendementen.

De dekkingsgraad van het ABP bedraagt ultimo 2015 volgens opgave van het fonds 97,2% (2014: 104,7%). Op basis van het uitvoeringsreglement heeft de groep bij een tekort in het fonds geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan door hogere toekomstige premies. Op grond van de dekkingsgraad zijn geen additionele betalingen door de onderneming verschuldigd.

Gemiddeld aantal personeelsleden in fte's en bijbehorende bezoldiging:

	2015	2014
Directie	4	4
Sector Water	248	251
Sector Klant & Natuur	119	118
Sector Informatie & Facility Management	81	85
Sector Financiën & Management Advies	47	44
Sector Personeel & Organisatie	12	11
Totaal gemiddeld aantal personeelsleden in fte's	511	513
Lonen, salarissen en sociale lasten in euro's per fte	70.909	69.431

In het kader van de Wet Normering Topinkomens (WNT) zijn alle topfunctionarissen uit 2015 onderstaand toegelicht (bedragen x € 1):

Naam functionaris	drs. P. Jonker	drs. W.M.E. Drossaert
Functie	Directeur	Directeur
In dienst vanaf	01-01-15	01-09-15
In dienst tot	01-11-15	31-12-15
Deeltijdfactor	100%	100%
Bruto-inkomen	182.107	53.600
Winstdelingen en bonus-betalingen	–	–
Bruto onkostenvergoedingen (vast en variabel)	–	–
Voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn	11.800	5.438
Uitkeringen in verband met beëindiging dienstverband	–	–

Toelichting:

De genoten inkomsten in het kader van voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn, hebben betrekking op de werkgeversbijdrage aan het pensioenfonds ABP.

Naam functionaris	W.J. Stolte	mr. C.N. de Boer
Functie	Voorzitter Raad van Commissarissen	Lid Raad van Commissarissen
In dienst vanaf	01-01-15	01-01-15
In dienst tot	31-12-15	31-12-15
Deeltijdfactor	n.v.t.	n.v.t.
Bruto-inkomen	13.644	11.376
Bruto onkostenvergoedingen (vast en variabel)	–	–
Voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn	–	–
Uitkeringen in verband met beëindiging dienstverband	–	–

Naam functionaris	mr. D.A.T. van der Heem- Wagemakers	drs. L.A.S. van der Ploeg RA RC EMFC
Functie	Lid Raad van Commissarissen	Lid Raad van Commissarissen
In dienst vanaf	01-01-15	01-01-15
In dienst tot	31-12-15	31-12-15
Deeltijdfactor	n.v.t.	n.v.t.
Bruto-inkomen	11.376	11.376
Bruto onkostenvergoedingen (vast en variabel)	–	–
Voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn	–	–
Uitkeringen in verband met beëindiging dienstverband	–	–

Naam functionaris**ir. G. Verworf**

Functie	Lid Raad van Commissarissen
In dienst vanaf	01-01-15
In dienst tot	31-12-15
Deeltijdfactor	n.v.t.
Bruto-inkomen	11.376
Bruto onkostenvergoedingen (vast en variabel)	–
Voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn	–
Uitkeringen in verband met beëindiging dienstverband	–

Het salaris van de bestuurder drs. P. Jonker is in 2015 boven de norm van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) uitgekomen. Voor drs. P. Jonker geldt overigens de overgangsregeling van 4 jaar vanaf 1 januari 2013.

Overige bedrijfskosten**2015****2014**

Overige personeelskosten	4.360	4.263
Mobiliteitskosten	714	741
Erfpachten en zakelijke rechten	907	1.724
Huisvestingskosten	3.964	2.665
Belastingen, verzekeringen en bankkosten	1.064	950
Communicatiekosten en portiekosten	7.983	7.628
Contributies, donaties en abonnementen	1.267	1.278
Kantoor- en laboratoriumkosten	2.985	2.975
Inhuur deskundigen en automatiseringskosten	4.411	3.048
Afschrijving dubieuze debiteuren	1.518	1.296
Diverse bedrijfskosten	385	686
Totaal overige bedrijfskosten	29.558	27.254

De kosten voor erfpachten en zakelijke rechten zijn in 2015 lager als gevolg van de afkoop van de erfpacht van gronden welke voorheen bij Staatsbosbeheer in erfpacht waren en de aankoop van grond van het pompstation Katwijk.

De kosten voor inhuur deskundigen en automatisering zijn in 2015 hoger uitgekomen als gevolg van activiteiten om in 2016 over te gaan naar een ERP-systeem. Onder deze post is onder meer opgenomen, conform artikel 2:382A BW, de ten laste van Dunea gebrachte accountantshonoraria:

	2015	2014
Onderzoek van de jaarrekening	52.500	33.050
Andere controleopdrachten	1.500	8.850
Andere niet-controleopdrachten	0	5.000
Tot Deloitte Netwerk behorende onderdelen	0	6.375
Totaal accountantshonoraria	54.000	53.275

De genoemde honoraria zijn gebaseerd op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht.

14 Financiële baten en lasten

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten

De rentebaten en soortgelijke opbrengsten zijn € 566.804 (2014: € 533.224), waaronder de toegerekende bouwrente aan investeringsprojecten van € 539.507 (2014: € 480.185).

Rentelasten en soortgelijke lasten	2015	2014
Rente overige langlopende leningen o/g	10.390	11.370
Overige rentelasten waaronder kortlopende leningen	262	635
Totaal rentelasten	10.652	12.005

Het gemiddelde rentepercentage van de leningportefeuille bedraagt 3,85% (2014: 3,82%). De gehanteerde rentevoet voor de geactiveerde bouwrente aan investeringsprojecten bedraagt 3,82% (2014: 3,80%).

Zoetermeer, 12 mei 2016

Raad van Commissarissen

mr. C.N. de Boer
mr. D.A.T. van der Heem-Wagemakers
drs. L.A.S. van der Ploeg RA RC EMFC
W.J. Stolte (voorzitter)
ir. G. Verwolf

Directie

drs. W.M.E. Drossaert

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat

In artikel 17 van de statuten staat het volgende opgenomen betreffende de resultaatbestemming:

1. Voor zover het eigen vermogen van de vennootschap kleiner is dan het bedrag van het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden, wordt de winst bestemd ter delging van tekorten en ter vorming van door de wet voorgeschreven reserves.
2. Voor zover het eigen vermogen van de vennootschap groter is dan het bedrag van het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden, wordt de winst aan de algemene reserve toegevoegd, tenzij de Raad van Commissarissen op voorstel van de directie besluit deze winst geheel of gedeeltelijk anderszins te reserveren.
3. Aan aandeelhouders kunnen geen uitkeringen ten laste van de winst of de reserves van de vennootschap geschieden.

Bestemming van het resultaat over het boekjaar 2014

De jaarrekening is vastgesteld in de Algemene Vergadering, gehouden op 18 juni 2015. De Algemene Vergadering heeft de bestemming van het resultaat vastgesteld conform het daartoe gedane voorstel.

Voorstel voor bestemming van het resultaat over het boekjaar 2015

De directie stelt met goedkeuring van de Raad van Commissarissen aan de Algemene Vergadering voor het resultaat over 2015 van € 9.239.914. conform artikel 17 van de statuten van Dunea N.V. toe te voegen aan de algemene reserve. Het voorstel is in de balans verwerkt.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: De Algemene Vergadering van Dunea N.V.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in het jaarbericht opgenomen jaarrekening 2015 van Dunea N.V. te Zoetermeer gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en de winst-en-verliesrekening over 2015 met de toelichting, waarin opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van de directie

De directie van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De directie is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijking van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controle-werkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door de directie van de vennootschap gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Dunea N.V. per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Breda, 12 mei 2016

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. W. Veldhuis RA

Tienjaarsoverzicht^{1,2}

	2015	2014
Financieel		
Bedrijfsopbrengsten (x € 1.000)	147.071	145.642
Nettowinst (x € 1.000)	9.239	9.949
Current ratio	0,147	0,165
Interest coverage ratio	1,823	1,801
Procentuele verhouding eigen vermogen tot het balanstotaal	32,0	31,7
Cashflow (x € 1.000)	40.028	45.756
Cashflowratio	0,106	0,125
Interne financieringsratio	1,178	0,529
Netto werkkapitaal (x € 1.000)	-139.475	-112.464
Rentabiliteit eigen vermogen (%)	5,0	5,7
Rentabiliteit totaal vermogen (%)	3,4	3,9
Gemiddeld rentepercentage (langlopende leningen)	3,85	3,82
Productie (x 1 miljoen m³)		
Verpompt water bij de Wilhelminasluis ter bescherming Maaswater	77,4	70,6
Ingenomen rivierwater	78,0	77,3
Afgeleverd voorgezuiverd rivierwater	75,3	77,8
Winning Meijendel	48,1	47,2
Winning Berkheide	24,8	24,9
Winning Solleveld	7,7	7,8
Reinwater pompstation Scheveningen	46,6	45,8
Reinwater pompstation Katwijk	23,9	23,8
Reinwater pompstation Monster	7,7	7,8

¹

In 2014 heeft een stelselwijziging plaatsgevonden omdat de eigen uren voor het verwisselen van de watermeters niet meer worden geactiveerd. In de vergelijkende kengetallen tot en met 2012 is deze stelselwijziging niet verwerkt.

²

In 2015 heeft een stelselwijziging plaatsgevonden waarbij de opslag in het uurtarief voor indirecte kosten niet meer wordt geactiveerd. In de vergelijkende kengetallen tot en met 2013 is deze stelselwijziging niet verwerkt.

2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
144.293	139.313	139.617	141.378	136.944	130.235	129.471	140.125
6.495	755	1.858	185	3.888	3.574	5.100	18.333
0,208	0,182	0,205	0,310	0,118	0,163	0,136	0,159
1,519	1,003	1,045	0,882	1,204	1,244	1,337	2,312
32,1	31,2	31,0	30,8	32,7	32,3	31,8	30,2
41.682	36.343	34.638	35.168	37.280	32.778	32.849	46.941
0,123	0,105	0,099	0,100	0,118	0,105	0,104	0,132
0,793	0,943	1,200	1,463	1,104	0,951	0,725	0,745
- 91.006	- 93.235	- 78.537	- 58.340	- 93.745	- 70.039	- 80.973	- 87.884
3,9	0,5	1,2	0,1	2,4	2,3	3,4	12,5
3,6	2,4	2,6	2,4	3,2	3,0	3,6	6,4
3,82	3,85	3,82	4,08	4,19	4,25	4,28	4,19
84,7	115,0	80,0	86,4	87,1	88,8	110,1	98,6
71,8	73,9	75,3	69,2	76,4	76,7	74,4	74,0
72,7	73,3	74,8	62,4	75,5	75,5	71,8	72,7
46,8	47,0	47,6	46,6	46,4	46,7	50,0	53,0
25,3	25,3	23,9	24,7	25,0	24,2	23,9	24,9
7,8	7,5	7,6	7,5	7,4	7,2	5,9	2,8
45,2	45,6	45,8	44,0	43,7	43,9	47,9	51,3
24,2	24,2	23,0	23,9	24,3	23,6	23,4	24,2
7,7	7,4	7,6	7,6	7,4	7,2	4,7	0

Tienjaarsoverzicht^{4,5}

	2015	2014
Distributie		
Oppervlakte voorzieningsgebied (x 1.000 ha) ¹	61	61
Aantal inwoners (x 1.000) ¹	1.278	1.267
Aantal woningen (x 1.000) ²	591	580
Afzet (x 1.000 m³)	76.082	75.147
Niet in rekening gebracht verbruik (x 1.000 m³)	3.220	3.487
Verkoop in eigen voorzieningsgebied (x 1.000 m³)	72.862	71.660
Lengte hoofdleidingnet (in km)	4.369	4.339
Lengte transportleidingnet (in km)	284	284
Verkoop in eigen voorzieningsgebied (in m³) per administratieve aansluiting	118	117
Aantal administratieve aansluitingen	616.217	611.136
Aantal technische aansluitingen	409.974	406.580
Aantal geplaatste watermeters	541.937	538.305
Personeel		
Aantal medewerkers	537	550
Gemiddeld aantal medewerkers (fte's)	511	513
Ziekteverzuim (in %)	3,7	4,1
Gemiddelde loonkosten per medewerker (fte)	70.909	69.274
Overige kengetallen		
Duinterreinen in beheer (ha)	2.250	2.235
Duinterreinen in gedeeltelijk beheer (ha)	166	166
Overige terreinen in beheer (ha)	80	80
Aantal bezoekers Bezoekerscentrum Meijndel ³	117.191	117.470
Drinkwaterprijs per 1.000 liter (€)	1,06	1,06
Vastrecht per huishouden (€)	61,18	60,28
Integraal drinkwatertarief met verrekeningskorting automatische incasso (€)		
zonder precarioheffing, Belasting op Leidingswater (BOL) en BTW	1,66	1,66

¹ De oppervlakte en het aantal inwoners is bepaald op basis van CBS aantallen.

² Het aantal woningen is bepaald op basis van ABF Research aantallen.

³ De stijging van het aantal bezoekers vanaf 2013 komt door het nieuwe bezoekerscentrum. In 2012 heeft vanwege de tijdelijke huisvesting geen volledige telling plaatsgevonden.

⁴ In 2014 heeft een stelselwijziging plaatsgevonden omdat de eigen uren voor het verwisselen van de watermeters niet meer worden geactiveerd. In de vergelijkende kengetallen tot en met 2012 is deze stelselwijziging niet verwerkt.

⁵ In 2015 heeft een stelselwijziging plaatsgevonden waarbij de opslag in het uurtarief voor indirecte kosten niet meer wordt geactiveerd. In de vergelijkende kengetallen tot en met 2013 is deze stelselwijziging niet verwerkt.

2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
------	------	------	------	------	------	------	------

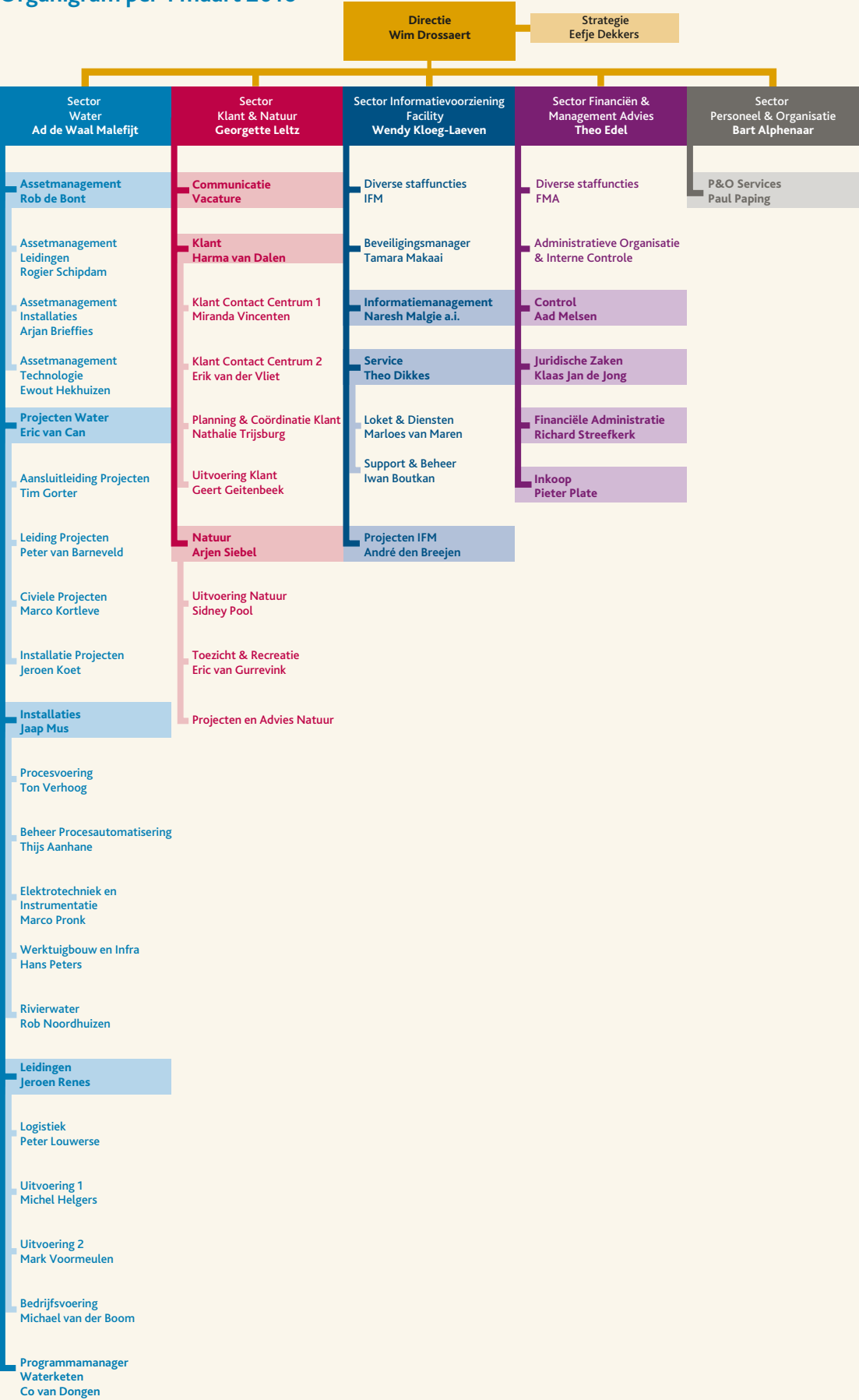
60	60	60	60	60	60	60	60
1.260	1.257	1.250	1.239	1.228	1.214	1.202	1.195
570	566	567	561	557	550	544	535
74.927	74.863	74.156	72.917	72.846	71.945	72.825	73.607
3.522	3.582	3.260	2.990	3.712	2.228	3.403	3.476
71.405	71.281	70.896	69.927	69.134	69.717	69.422	70.131
4.330	4.333	4.321	4.310	4.294	4.261	4.196	4.166
290	285	286	286	285	291	290	290
117	117	116	116	115	117	118	120
609.854	608.759	609.134	605.048	602.405	593.370	587.477	583.500
405.221	382.347	379.319	387.908	386.843	382.990	378.084	372.128
536.537	534.381	526.027	524.887	521.333	515.435	508.160	503.949

548	546	547	514	528	511	500	488
514	503	519	508	491	483	474	461
4,2	4,0	3,6	4,0	4,0	4,1	4,6	4,3
69.527	67.934	64.913	64.812	62.150	60.800	56.800	56.300

2.225	2.225	2.207	2.207	2.207	2.208	2.208	2.208
166	166	166	181	181	181	181	181
80	81	84	84	84	84	84	84
107.515	26.000	30.983	32.041	35.335	33.558	33.187	33.905
1,06	1,06	1,09	1,09	1,09	1,09	1,10	1,24
59,24	58,08	58,08	57,50	57,50	53,28	52,80	47,52
1,63	1,67	1,65	1,60	1,60	1,57	1,57	1,67

Bestuur en organisatie

Organigram per 1 maart 2016

Algemene vergadering

In overeenstemming met het bepaalde in artikel 6, lid 1 van de statuten van Dunea N.V. hielden gedurende het verslagjaar de volgende gemeenten de daarbij vermelde aantallen aandelen:

	Aantal aandelen
Alphen aan den Rijn	10.622
Den Haag	1.594.714
Hillegom	66.167
Katwijk	198.447
Lansingerland	175.542
Leiden	377.188
Leidschendam-Voorburg	229.985
Lisse	71.503
Noordwijk	81.051
Noordwijkerhout	49.704
Oegstgeest	72.383
Pijnacker-Nootdorp	159.146
Rijswijk	149.258
Teylingen	113.352
Voorschoten	77.218
Wassenaar	81.830
Zoetermeer	388.569
Zuidplas	103.321
Totaal uitgegeven	4.000.000

De aandelen hebben elk een nominale waarde van € 5,- en geven op grond van het bepaalde in artikel 14, lid 8 van de statuten van de vennootschap recht op het uitbrengen van één stem per aandeel. De Algemene Vergadering kwam tijdens het verslagjaar bijeen op 19 juni en 20 november.

Personalia Directie en Raad van Commissarissen

Directie

De heer drs. W.M.E. Drossaert (1967)

Nationaliteit: Nederlandse

Functie: algemeen directeur

Relevante nevenfuncties: geen

Datum in dienst: 1 september 2015

Raad van Commissarissen

De heer mr. C.N. de Boer (1948)

Nationaliteit: Nederlandse

Functie: deskundige natuurbeheer

Eerste benoeming: 2008

Lopende termijn: tot en met juni 2016

Beroep: voormalig directeur Regio Zuid-Holland-

Zeeland van de Vereniging Natuurmonumenten

Relevante nevenfuncties: Lid Raad van Toezicht FREE Nature (Foundation for restoring European ecosystems), vice voorzitter Vogelbescherming Nederland en voorzitter van de Klankbordgroep van het Goois Natuurreservaat

Mw. mr. D. van der Heem-Wagemakers (1947)

Nationaliteit: Nederlandse

Functie: vertrouwenscommissaris

Eerste benoeming: 2013

Lopende termijn: tot en met juni 2017

Beroep: tot september 2012 officier van Justitie

Relevante nevenfuncties: Lid Raad van Commissarissen HTM, Lid Raad van Commissarissen HES International B.V. en Lid Raad van Commissarissen RTV Rijnmond

De heer drs. L.A.S. van der Ploeg RA RC EMFC

Nationaliteit: Nederlandse

Functie: vice-voorzitter, deskundige financieel-economische zaken

Eerste benoeming: 2014

Lopende termijn: tot en met juni 2018

Beroep: CFO VolkerWessels Bouw- en Vastgoed-ontwikkeling

Relevante nevenfuncties: Voorzitter van de Raad van Commissarissen van Haag Wonen in Den Haag, Lid van de Raad van Commissarissen van NSI N.V. in Hoofddorp en Woningstichting MeerWonen in Roelofarendsveen, Lid van de Raad van Toezicht van Stichting Alrijne Zorggroep in Leiderdorp en Lid Curatorium Certified Management Controlling van Erasmus School of Accounting & Assurance, docent Executive Programme Erasmus School of Accounting & Assurance en commissielid Vereniging Toezichthouders Woningcorporaties

De heer W.J. Stolte (1950)

Nationaliteit: Nederlandse

Functie: voorzitter

Eerste benoeming: 2002

Lopende termijn: tot en met juni 2017

Beroep: tot 1 mei 2014 Rijksvertegenwoordiger van de Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba;

Relevante nevenfuncties: voorzitter Stichting Beachcity en bestuurslid Stichting Schuldhulpmaatschap Den Haag

De heer ir. G. Verwolf (1948)

Nationaliteit: Nederlandse

Functie: deskundige water(keten)beheer

Eerste benoeming: 2003

Lopende termijn: tot en met juni 2017

Beroep: voormalig dijkgraaf Waterschap Vallei en Veluwe

Relevante nevenfuncties: voorzitter Expertisenetwerk Waterveiligheid, lid Adviesgroep Water Omgevingswet en voorzitter van de Maatschappelijke Adviesgroep Milieu en Veiligheid RIVM

Plein van de Verenigde Naties 11,
2719 EG Zoetermeer
Postadres:
Postbus 756
2700 AT Zoetermeer
Telefoon: (088) 347 50 00
www.dunea.nl

De Tapuit, bezoekerscentrum Dunea

Meijendelseweg 40, 2243 GN Wassenaar
Telefoon: (088) 347 48 49

Uitgave © 2016

Dunea N.V., Zoetermeer

Concept & realisatie

Domani B.V.

Fotografie

Dunea Beeldbank
Marc Dorleijn fotografie